ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ - ଗାନ୍ଧୀଯୁଗ

ପ୍ରଥମ ପାଠ

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ

ପୃଥିବୀ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଅନ୍ୟତମ। ଜାତିର ପିତା ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କେବଳ ଭାରତ ଇତିହାସରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଜଣେ ଜନନାୟକ ଭାବରେ ପରିଚିତ। ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା।

ଏହି ମହାନ ପୁରୁଷଙ୍କ ପୂରା ନାମ ଥିଲା ମୋହନ ଦାସ କରମଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧୀ। ସେ ୧୮୬୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ୨ ତାରିଖରେ ଗୁଜୁରାଟର ପୋରବନ୍ଦର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ୧୮୮୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ କସ୍ତୁରବାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କସ୍ତୁରବାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବା' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ବହୁ ଥର ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ।

୧୮୮୮ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବାରିଷ୍ଟରୀ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାତ୍ରାକଲେ। ୧୮୯୧ ଜୁନ ମାସରେ ଆଇନ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତି ପରେ ସେ ବାରିଷ୍ଟର ଭାବରେ ରାଜକୋଟ ଓ ବମ୍ବେରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ କଲେ। ଦାଦା ଅବଦୁଲ୍ଲା ନାମକ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ମୁସଲମାନ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଓକିଲ ରୂପେ ଏକ ମୋକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନାଟାଲ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ।

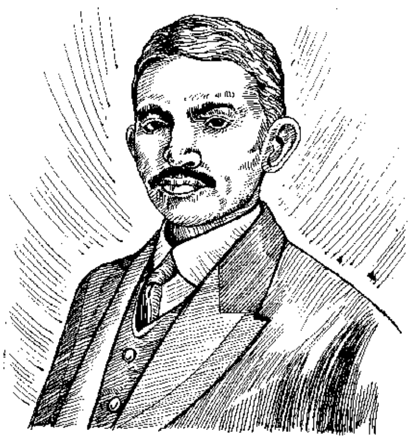

(ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପିତାମାତା ଓ ବାଲ୍ୟଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ।

ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ଯୋଗୁ କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗ ଆଫ୍ରିକୀୟଙ୍କ ସହ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କାମ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ। ସେଠାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଭୋଟ ଦାନ ଅଧିକାର ନଥିଲା। ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନାମ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରି ନିର୍ବାଚନ କର ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା। ସେମାନଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ ସ୍ଥାନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା। ସେମାନେ ରାତି ନ'ଟା ପରେ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଯାଇପାରୁ ନ ଥିଲେ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଦ ଚଲା ରାସ୍ତା ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁ ନଥିଲେ। ସେମାନେ ରେଳଗାଡ଼ିର ପ୍ରଥମ ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ କୋଠରୀରେ ଯାତ୍ରା କରିପାରୁ ନଥିଲେ। ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ

ବ୍ୟବସାୟୀ, ବଣିକ, ଜାହାଜ ମାଲିକ, ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନେ 'କୁଲି' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ ଓ ନୀଚ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ କଚେରୀ ଭିତରେ ପଗଡ଼ି କାଢ଼ି ଦେବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ଥରେ ସେ ରାତି ନ'ଟାରେ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲୁଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ଆକ୍ରମଣର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ସମସ୍ତ ହୋଟେଲ ତାଙ୍କୁ ରହିବାକୁ କୋଠରୀ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଇଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ରେଳଗାଡ଼ିର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ କୋଠରୀରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗ ସହଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଅଭିଯୋଗକ୍ରମେ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସନରେ ରେଳଗାଡ଼ିର ଗାର୍ଡ଼ ଓ ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଜିନିଷପତ୍ର ସହ ଉକ୍ତ ରେଳ କୋଠରୀରୁ ଠେଲି ବାହାର କରିଦିଆଯାଇଥିଲା । ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଠାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଚେତନତା ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୮୯୪ରେ "ନାଟାଲ୍ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ" ନାମକ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କଲେ ଏବଂ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ପାଇଁ 'ଇଣ୍ଡିଆନ ଓପିନିଅନ୍' ନାମକ ଏକ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ସେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଉପରେ ଆଧାରିତ ନୂତନ ଅସ୍ତ୍ର 'ସତ୍ୟାଗ୍ରହ'ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ୧୯୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଯେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ଏକ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ନିଜର ଅଙ୍ଗୁଳି ଛାପ ଥିବା ପଞ୍ଜୀକୃତ ପ୍ରମାଣପତ୍ରକୁ ସବୁ ସମୟରେ ନିଜ ସହିତ ବହନ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କଲେ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ଉକ୍ତ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କଲେ ଏବଂ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରଥମେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ୧୯୦୬ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୧ରେ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗର ଏମ୍ପାୟାର ଥିଏଟରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ

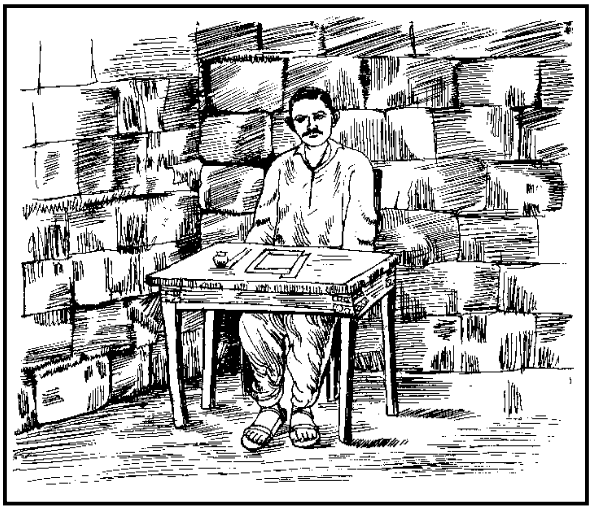

(ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ)

ଥିବା ଭାରତୀୟମାନେ ଏହି କଳା ଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଲେ । ସରକାର ଅନେକ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଗଲା । ଏହି ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିରୋଧରେ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ ନୀତି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରରୋଚିତ କଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ନୀତି ସଫଳ ହେଲା । ଇତି ମଧରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣୀତ ଦେଶାନ୍ତର ଗମନ ନିଷେଧ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ୧୯୦୮ ଅଗଷ୍ଟରେ ନାଟାଲ୍ ସୀମା ପାର ହୋଇ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ଗମନ କଲେ ଏବଂ ଗିରଫ ହେଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ଅକ୍ଟୋବରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ମଧ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଶମିତ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲା । ୧୯୧୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୪ରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି କ୍ରମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ରୀତି ଅନୁସାରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା ଓ ପଞ୍ଜୀକରଣ ହୋଇ ନ ଥିବା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ବିବାହର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଗଲା । ଏହା ବିରୋଧରେ ସଂଘଟିତ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ

ନେତୃତ୍ୱାଧୀନ ଶେଷ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନୂତନ ସଂଗ୍ରାମ ନିକଟରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ହାର ମାନିଲେ ଏବଂ କେତେକ ଅପମାନଜନକ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲେ । ସେ ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସନ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ।

> **ତୁମ ପାଇଁ କାମ**
>
> ***ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ମାନଚିତ୍ରରେ ନାଟାଲ ଓ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗର ଅବସ୍ଥିତି ସୂଚାଅ ।***

୧୯୧୫ ଜାନୁୟାରୀ ୯ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଭାରତକୁ ଫେରିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋଖ୍‌ଲେଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଗୋଖ୍‌ଲେଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ବର୍ଷ କାଳ ରାଜନୀତିରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥିଲେ ଓ ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ଲୋକମାନଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ମନୋଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କର ମହାନ୍ ନୀତି ଯୋଗୁଁ ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ତାଙ୍କୁ 'ମହାତ୍ମା' ଆଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅହମ୍ମଦାବାଦ ନିକଟରେ ସାବରମତୀ ନଦୀକୂଳରେ ଏକ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ନିଷ୍ଠା ଓ ନିର୍ଭୀକତାର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମତରେ 'ସତ୍ୟାଗ୍ରହ'ର ଅର୍ଥ ଭୀରୁତା ନୁହେଁ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ହେଉଛି ସତ୍ୟପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଓ ଏକ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନ୍ଦୋଳନ । ୧୯୧୭ରେ ଇଂରେଜ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ବନ୍ଦ ନ କଲେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ଧମକ ଦେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ନିଯୁକ୍ତି ବନ୍ଦ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ତରରେ ଭାରତରେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ କେତେକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତା ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଆଣିଥିଲା ।

୧. ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଭାରତରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ ପ୍ରଥମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା 'ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ' । ବିହାରର ଚମ୍ପାରନ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଜମିର କୋଡ଼ିଏ ଭାଗରୁ ତିନିଭାଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ନୀଳ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦରରେ ତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏହାକୁ ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୁହା ଯାଉଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନୀଳର ଚାହିଦା ହ୍ରାସ ପାଇବାରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ନୀଳ ଚାଷ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନକରିବା ପାଇଁ ଜମିର ଭଡ଼ା ବୃଦ୍ଧି କରାଗଲା ଓ ଅନେକ ବେଆଇନ ଟିକସ ଆଦାୟ କରାଗଲା । ଏହା ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିବା ଚାଷୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେଲେ । ରାଜକୁମାର ଶୁକ୍ଳ ନାମକ ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୧୭ ଏପ୍ରିଲ୍‌ରେ ଚମ୍ପାରନ୍ ଜିଲ୍ଲାର ସଦର ମହକୁମା ମୋତିହାରିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ଅଧିକାରୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯାଇଥିବା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ, ମୁଜାହର ଉଲ୍ ହକ୍, ମହାଦେବ ଦେଶାଇ, ନରହରି ପାରିଖ୍ ଓ ଜେ.ବି. କୃପାଳିନୀଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଉକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ସେଥିପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ଅନ୍ୟାୟମୂଳକ ଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ପଦ୍ଧତି ଭାବେ ଉଭା ହେଲା । ଶେଷରେ ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଚମ୍ପାରନ୍ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ କମିଟିରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଏକ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ମାଲିକଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ସଫଳ ହେଲେ । ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ ହେଲା ଏବଂ ଇଂରେଜ ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବେଆଇନ ଭାବେ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥର ଶତକଡ଼ା ପଚିଶ ଭାଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ

ଫେରାଇ ଦିଆଗଲା । ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଇଂରେଜ ବୃକ୍ଷରୋପଣକାରୀମାନେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସଫଳ ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ।

୨. ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନ :

୧୯୧୮ ମସିହାରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଯୋଗୁଁ ଗୁଜୁରାଟ ସ୍ଥିତ ଖେଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ତତ୍କାଳୀନ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଏକ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଜମିର ସ୍ୱାଭାବିକ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶରୁ କମ୍ ପରିମାଣରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ହେଲେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ରାଜସ୍ୱ ଦେୟ ପରିମାଣ କୋହଳ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଖେଡ଼ା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜସ୍ୱ ଭରଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହା ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲେ । ଚାଷୀମାନେ ଖଜଣା ଦେୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ପରିଣାମ ଭୋଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଏକ ଗୁପ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଜାରିକରି କେବଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବା ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହା ଆଦାୟ କଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଇନ୍ଦୁଲାଲ ଯାଜ୍ଞିକ୍ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତାରେ ଗଭୀର ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଖେଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିବାସୀ ତଥା ଅହମ୍ମଦାବାଦର ଆଇନଜୀବୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଗଲେ ।

୩. ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍ ଲୁଗା କାରଖାନା ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଗୁଜୁରାଟର ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍‌ଠାରେ ଲୁଗାକଳଗୁଡ଼ିକର ମାଲିକମାନେ ପ୍ଲେଗ୍ ମହାମାରୀପାଇଁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭତ୍ତା 'ପ୍ଲେଗ୍ ବୋନସ' ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଦେବାରୁ ଶ୍ରମିକ ଓ ମାଲିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ଇଂରେଜ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି କଳହରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନାଲ ନିଯୁକ୍ତ କରି ତାହାର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣକରିବାକୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାଲିକମାନେ ଏଥିରୁ ଓହରିଯାଇ ଶ୍ରମିକ ମଜୁରୀର କୋଡ଼ିଏ ଭାଗ ବୃଦ୍ଧି ଘୋଷଣା କଲେ ।

ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍ କାରଖାନା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଶତକଡ଼ା ପଇଁତିରିଶ ଭାଗ ମଜୁରୀ ବୃଦ୍ଧି ଦାବି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାରୁ ମାଲିକମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଏକ ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ନିଜେ ଏହାର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ଦାବି ପୂରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନଶନ ଚାଲୁ ରଖିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ସେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସଂଗଠିତ କରି ସମଗ୍ର ଭାରତର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ଏଥିରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପରିଶେଷରେ କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଜୁରୀ ପଞ୍ଚତିରିଶ ଭାଗ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ 'ସତ୍ୟାଗ୍ରହ' ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଆଣିଦେଇଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ 'ନବଜୀବନ' ଓ 'ୟଙ୍ଗ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ନାମକ ଦୁଇଟି ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ।

୪. ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଚମ୍ପାରନ୍, ଖେଡ଼ା ଓ ଅହମ୍ମଦାବାଦଠାରେ ସଂଘଟିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକର ସଫଳତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଆସ୍ଥା ବୃଦ୍ଧି କଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଧିକ ପରିଚିତ କରାଇଲା । ଏହାପରେ ସେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ବିରୋଧରେ କେତେକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ।

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତ ଇଂରେଜ ଓ ମିତ୍ର ଶକ୍ତିକୁ ବହୁ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଭାରତୀୟମାନେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧପରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣକରିବେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନିରାଶ ହେଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଭାରତର ଆର୍ଥନୀତିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ଏହା କିପରି ଜାତୀୟତା ବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହେଲା, ତା'ର ଏକ ସମୀକ୍ଷା କର ।

ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତରେ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ବିଚାରପତି ରାଓଲାଟ୍‌ଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଏହି କମିଟିର ସୁପାରିସ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହେଲା ତାହା ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ଆଇନ ବଳରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଯେ କୌଣସି ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ବିନା ବିଚାରରେ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଅଧିକାର କ୍ଷୁଣ୍ଣହେଲା । ୧୯୧୯ ଫେବୃଆରୀରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କମିଟି ଗଠନ କରି ଏହାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆଇନକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ତଥା ଏହା ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସ ଭିତ୍ତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ସରକାରୀ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଫଳରେ ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ଆଇନ ବିରୋଧରେ ଏକ ଗଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗଣ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ହିଂସାତ୍ମକ ଦିଗରେ ଗତି କରିବାର ଆଶଙ୍କା କରି ଶ୍ରୀମତୀ ଆନିବେସାନ୍ତ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଦିନ୍‌ସ ଏଦୁଲ୍‌ଜୀ ୱାଚା, ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବାନାର୍ଜି, ତେଜ ବାହାଦୂର ସାପ୍ରୁ ଓ ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭଳି ନେତାଗଣ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀମତୀ ଆନିବେସାନ୍ତଙ୍କ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ ।

ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ 'ହରତାଳ' ପାଳନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ସରକାରଙ୍କ ନୀତିର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ୱରୂପ ସବୁପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦକରି ଉପବାସ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୬ ତାରିଖ ଦିନ ଦେଶ ବ୍ୟାପୀ ହରତାଳ ପାଳନ କରାଗଲା । ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୯ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଛାଡ଼ିଦିଆଗଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗିରଫ ସମ୍ବାଦ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କୁ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତେଜିତ କଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦିଲ୍ଲୀ, କୋଲ୍‌କାତା, ମୁମ୍ବାଇ, ଅହମ୍ମଦାବାଦ, ଲାହୋର ଓ ଅମୃତସରରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦ ରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଉପରେ ପୋଲିସ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ କରିଥିଲା ଏବଂ ଏକ ଭୁଲ୍ ବୁଝାମଣା ହେତୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୦ରେ ହରତାଳ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

୫. ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ :

ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୦ ତାରିଖରେ ଅମୃତସରଠାରେ ଦୁଇ ସ୍ଥାନୀୟ ନେତା ଡ. ସତ୍ୟପାଲ ଓ ଡ. ସଇଫୁଦ୍ଦିନ୍ କିଚଲୁଙ୍କ ଗିରଫ ଫଳରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ହିଂସାତ୍ମକ ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ଜନପ୍ରିୟ ନେତାଦ୍ୱୟଙ୍କ ଗିରଫର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାପାଇଁ ତଥା ବୈଶାଖୀ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରିବାପାଇଁ ଅମୃତସରର ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍‌ଠାରେ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୩ରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଏକତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ସହରରେ ସଭାସମିତି କରାଯିବା ଉପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବଦିନ ଘୋଷିତ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାଧାରଣ ଜନତା ଅବଗତ ନଥିଲେ । ଅମୃତ୍‌ସରର ସାମରିକ

ମୁଖ୍ୟ ଜେନେରାଲ ଡାୟାର ହଠାତ ଦଳେ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହ ସଭା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ବିନା ସତର୍କ ସୂଚନାରେ ନିରସ୍ତ୍ର ଓ ନିରୀହ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ କଲେ। ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍‌ର ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରବେଶ ତଥା ପ୍ରସ୍ଥାନ ପଥ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବାରୁ ଲୋକମାନେ ବାହାରକୁ ଯାଇପାରିଲେ ନାହିଁ। ଫଳରେ ଅନେକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ ବା ଆହତ ହେଲେ। ସରକାରୀ ହିସାବ ଅନୁଯାୟୀ ମୃତକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୯ ଓ ଆହତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୨୦୦ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ହୋଇଥିବା ତଦନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଯଥାକ୍ରମେ ୧୨୦୦ ଓ ୩୬୦୦ ଥିଲା। ଏହି ଘଟଣାଟି 'ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ' ଭାବରେ ଖ୍ୟାତ।

(ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ)

ଜନସାଧାରଣ ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନ ବା ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ନ ଥିବା ଉପଲବ୍ଧି କରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୮ରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ। କିନ୍ତୁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇନଥିଲା। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ଦିଗରୁ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଜଣେ ବହୁ ପ୍ରତିଭା ସମ୍ପନ୍ନ ସର୍ବଭାରତୀୟ ନେତା ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଥିଲା। 'ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ'ର ବର୍ବରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରା ବିଶ୍ୱକୁ ଚକିତ କରିଥିଲା।

ଅମୃତସର ଘଟଣା ପରେ ପଞ୍ଜାବରେ ସାମରିକ ଆଇନ ଘୋଷିତ ହେଲା ଏବଂ ଏଠାକାର ଜନତା ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ। ଏହି ଘଟଣା ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ଫଳରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆତଙ୍କର ବାତାବରଣ ଖେଳିଗଲା। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୃଣାର ସହିତ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ "କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସରକାରଙ୍କର ପୈଶାଚିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାପ" । ଏକ ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ଦେବା ଲାଗି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଡାକରା ଦେଲେ। ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବର୍ବରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ୱରୂପ ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର 'ନାଇଟ୍' ପଦ ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀ 'କାଇଜର–ଇ–ହିନ୍ଦ୍' ଉପାଧି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମହତ ଗୁଣ ପାଇଁ ବା ରାଜସେବାପାଇଁ ବା ସାମରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସାଧାରଣ ବୀରତ୍ୱପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ନାଇଟ୍‌ପଦ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ 'ସାର୍' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରୁଥିଲା।

"କାଇଜର୍–ଇ–ହିନ୍ଦ୍"ର ଅର୍ଥ "ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ସମ୍ରାଟ"। ଏହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଇଂରେଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ନେତୃତ୍ୱର ସ୍ୱୀକୃତି ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା।

❖ ❖ ❖

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ।

(କ) ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କିପରି ଅତ୍ୟାଚାରିତ ହେଉଥିଲେ ?

(ଖ) 'ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ'ରେ ମହତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର।

(ଗ) ଖେଡ଼ାଠାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଫଳ କ'ଣ ହୋଇଥିଲା ?

(ଘ) ଅହମ୍ମଦାବାଦ ଲୁଗା କାରଖାନା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭୂମିକା କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଙ) ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ କ'ଣ ଏବଂ ଏହା ବିରୋଧରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କିପରି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ କ'ଣ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ ?

(ଖ) ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ସଚେତନ କରିବା ପାଇଁ କ'ଣ କରିଥିଲେ ?

(ଗ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ?

(ଘ) ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ'ଣ ?

(ଙ) ନୀଳର ଚାହିଦା ହ୍ରାସ ପାଇବା ଫଳରେ ଚମ୍ପାରନ୍‌ରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ କିପରି ଶୋଷଣ କରାଗଲା ?

(ଚ) ଖେଡ଼ା ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କ'ଣ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?

(ଛ) ଅହମ୍ମଦାବାଦ ଲୁଗା କଳର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର କାହିଁକି ମାଲିକମାନଙ୍କ ସହିତ କଳହ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ?

(ଜ) 'ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ' କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଝ) 'ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ' ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ଆନିବେସାନ୍ତଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ନେତାମାନେ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ?

(ଞ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କାହିଁକି ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) ୧୮୯୪ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଖ) 'ଇଣ୍ଡିଆନ ଓପିନିଅନ୍' ସମ୍ବାଦପତ୍ର କିଏ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ?

(ଗ) ମୋହନଦାସ କରମଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କିଏ 'ମହାତ୍ମା' ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ ?

(ଘ) କାହାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଚମ୍ପାରନ୍ ଯାଇଥିଲେ ?

(ଙ) ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନରେ କିଏ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ?

(ଚ) ପ୍ଲେଗ ବୋନସ୍ କ'ଣ ?

(ଛ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କେବେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) ଜେନେରାଲ ଡାୟାର୍ କିଏ ଥିଲେ ?

(ଝ) "କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସରକାରଙ୍କର ପୈଶାଚିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାପ" – ଏହା କିଏ କହିଥିଲେ ?

(ଞ) ଜାଲିଆନ୍‌ୱାଲାବାଗ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁ ଉପାଧି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।

(କ) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ନିଜର ଅଙ୍ଗୁଳିଛାପ ଥିବା ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରମାଣପତ୍ରକୁ ସବୁ ସମୟରେ ବହନ କରିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର କେବେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ?

(i) ୧୮୯୪ (ii) ୧୯୦୬ (iii) ୧୯୦୮ (iv) ୧୯୧୩

(ଖ) ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ୧୯୧୭ ଏପ୍ରିଲ୍‌ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ?

(i) ଖେଡ଼ା (ii) ମୋତିହାରି (iii) ଅହମ୍ମଦାବାଦ (iv) ଅମୃତସର

(ଗ) ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତାରେ ପ୍ରଭାବିତ କିଏ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଥିଲେ ?

(i) ରାଜକୁମାର ଶୁକ୍ଳ (ii) ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ (iii) ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ (iv) ଇନ୍ଦୁଲାଲ୍ ଯାଜ୍ଞିକ୍

(ଘ) ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ କେବେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?

(i) ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ (ii) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ୍ ୬

(iii) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୦ (iv) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୩

(ଙ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ କେଉଁଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ ?

(i) ମୁମ୍ବାଇ (ii) ଅହମ୍ମଦାବାଦ (iii) ଅମୃତସର (iv) ଲାହୋର

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମପାଇଁ କାମ"ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

❖❖❖

ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ

ଭାରତରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ

ଭାରତରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ତୁର୍କୀ ମିତ୍ରଶକ୍ତି ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲା। ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ତୁର୍କୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ବିଭାଜିତ କରି ଦିଆଗଲା। ତୁର୍କୀ ପ୍ରତି ଏତାଦୃଶ ବ୍ୟବହାର ଭାରତର ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଥିତ ଓ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ କରିଥିଲା। ତୁର୍କୀର ସୁଲତାନ ଥିଲେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଧର୍ମଗୁରୁ ବା ଖଲିଫା। ତେଣୁ ସେମାନେ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ତାଙ୍କର କ୍ଷମତା ହ୍ରାସ ବିରୋଧରେ ଦୁଇ ଅଲ୍ଲୀଭ୍ରାତା ସୌକତ ଅଲ୍ଲୀ ଓ ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଖିଲାଫତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଖଲିଫାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନକରି ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହକୁ ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ କୁହାଯାଏ। ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା କରିବାପାଇଁ ଏକ ଖିଲାଫତ୍ କମିଟି ଗଠନ କରାଗଲା। ଏଥିରେ ଦୁଇ ଅଲ୍ଲୀଭ୍ରାତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ମୌଲାନା ଆବୁଲ କାଲାମ ଆଜାଦ୍, ହକିମ୍ ହଜ୍‌ମଲ୍ ଖାଁ ଓ ହସରତ୍ ମୋହାନୀ ସଦସ୍ୟ ରହିଲେ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ମୌଲାନା ଆବୁଲ କାଲାମ ଆଜାଦଙ୍କ ମୂଳ ନାମ ଥିଲା ମୋହିଉଦ୍ଦିନ୍ ଅହମ୍ମଦ। ସେ ଜଣେ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ସଦସ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଏବଂ "ଇଣ୍ଡିଆ ଉଇନ୍‌ସ ଫ୍ରିଡମ୍" ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିଲେ। ୧୯୯୨ରେ ତାଙ୍କୁ ମରଣୋତ୍ତର 'ଭାରତ ରତ୍ନ' ସମ୍ମାନରେ ଭୂଷିତ କରାଯାଇଥିଲା।

ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରିବା ସହିତ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଭିତ୍ତିଭୂମିକୁ ଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ। ୧୯୧୯ ନଭେମ୍ବରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଖିଳ ଭାରତ ଖିଲାଫତ ସମ୍ମିଳନୀର ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ। ତୁର୍କୀର ସୁଲତାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ, ବିଶେଷ କରି ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ପବିତ୍ର

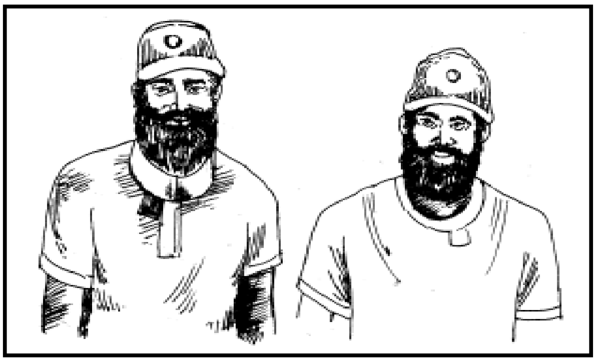

(ଅଲ୍ଲୀ ଭ୍ରାତା)

ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ନ ରଖିଲେ ସରକାରଙ୍କୁ ବର୍ଜନ ଓ ଅସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମିଳନୀରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା।

ଏହି ଧମକ ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ତୁର୍କୀ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିବା 'ସେଭର୍ସ' ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସୁଲତାନଙ୍କ ଅଧିକୃତ ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରୁ କାଢ଼ି ନିଆଗଲା। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ନିଖିଳ ଭାରତ ଖିଲାଫତ୍ କମିଟି ଅସହଯୋଗ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣକରି ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲା। ୧୯୨୦ ଜୁନ୍ ୯ ତାରିଖରେ ଆଲ୍ଲାହାବାଦ ଠାରେ ଏକ ସର୍ବଦଳୀୟ ବୈଠକର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା। ଏଠାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଖିଲାଫତ କମିଟି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା। ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଓ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ୍ ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଦୁଇ ଅଲ୍ଲୀ ଭ୍ରାତା, ହକିମ୍ ହଜ୍‌ମଲ୍ ଖାଁ ଓ ହସ୍‌ରତ୍ ମୋହାନୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କର।

୧୯୨୦ ଅଗଷ୍ଟ ୧ ତାରିଖରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା। ଉକ୍ତ ଦିନ ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଲକ୍‌ଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା। ତିଲକ୍‌ଙ୍କ ବିୟୋଗ ଜନିତ ଶୋକ ପାଳନ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭର ମିଶ୍ରିତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ହରତାଳ ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସଂଗଠିତ ହେଲା।

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରିଚାଳିତ ପ୍ରଥମ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମୂଳଦୂଆକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇଥିଲା। ୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ, ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଭଳି ଅଭାବନୀୟ ଘଟଣା ଯୋଗୁଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ନୈତିକତା ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଲେ। ସେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସହଯୋଗ ଛିନ୍ନ କରି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଡାକରା ଦେଲେ। ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ୍ ୧୯୧୯ରେ ତ୍ରୁଟି, ଅମୃତସର ଘଟଣାର ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ହଣ୍ଟର କମିଟିଙ୍କ ବିବରଣୀର ପକ୍ଷପାତିତା ତଥା ଭାରତର ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ ଖିଲାଫତ ଆନ୍ଦୋଳନ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆହ୍ୱାନକୁ ସାକାର କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା।

ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ୍ ୧୯୧୯ :

ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଦେଶିକ ସଚିବ ଏଡ଼ୱଇନ୍ ମଣ୍ଟେଗୁ ଓ ଭାରତର ଭାଇସ୍‌ରାୟ ଲର୍ଡ଼ ଚେମ୍‌ସ୍‌ଫୋର୍ଡଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ବିଧାନ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ୧୯୧୯ ଡିସେମ୍ବର ୨୩ ଠାରୁ "ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ୧୯୧୯" ନାମରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା। ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ମଣ୍ଟେଗୁ-ଚେମ୍‌ସ୍‌ଫୋର୍ଡ ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ। ଏଥିରେ କେତେକ ତ୍ରୁଟି ରହିଥିଲା। ପ୍ରଥମତଃ ଭାଇସ୍‌ରାୟ ଓ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପରିଷଦ ଭାରତୀୟ ସଂସଦ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବ୍ରିଟିଶ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ନିକଟରେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ରହିଲେ; ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ତରରେ ଦ୍ୱୈତ ଶାସନ କ୍ଷମତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଅଧୀନରେ ରହିଲା; ତୃତୀୟତଃ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବ୍ୟତୀତ ଶିଖ୍ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭିତ୍ତିକ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଗଠିତ ହେଲା ଏବଂ ଚତୁର୍ଥତଃ ଭୋଟ ଦାନ ଅଧିକାରକୁ ଅଧିକ ସଙ୍କୁଚିତ କରାଗଲା। ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ଯଥେଷ୍ଟ ବା ସନ୍ତୋଷଜନକ ନୁହେଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଦାବି କଲେ।

ହଣ୍ଟର କମିଟି ରିପୋର୍ଟ :

ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପରେ ଏକ ସରକାରୀ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ଦାବି ହେବାରୁ ସରକାର ୧୯୧୯ ଅକ୍ଟୋବର ୧୪ରେ ଲର୍ଡ ହଣ୍ଟରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଏହି କମିଟି ଗଠନ କେବଳ ଏକ ଧୂଆଁବାଣ ଥିଲା। ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଲର୍ଡସ୍ ସଭା ଜେନେରାଲ ଡାୟାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଜନସାଧାରଣ ତିରିଶ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ। ଏହା ଜାଣିବା ପରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲେ।

୧୯୨୦ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୪ ରୁ ୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲିକତା ଠାରେ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିବେଶନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା। ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ପ୍ରସ୍ତାବ କଂଗ୍ରେସ ଦ୍ୱାରା ତା'ର ନିଷ୍ପତ୍ତିଭାବେ ଗୃହୀତ ହେଇଥିଲା। ୧୯୨୦ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ନାଗପୁରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ଏହା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁ ରଖିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଥିଲା।

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଇଂରେଜ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ବର୍ଜନ ଥିଲା ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ମୂଳ ନୀତି। ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ଅଚଳ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦକ୍ଷେପ ଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା।

୧. ୧୯୧୯ ମସିହାର ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାକୁଥିବା ନିର୍ବାଚନ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉତ୍ସବ ବର୍ଜନ।

୨. ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସରକାରୀ ଉପାଧି ଫେରସ୍ତ ଓ ସରକାରୀ ପଦବୀରୁ ଇସ୍ତଫା।

୩. ଆଇନଜୀବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଚାରାଳୟ ବର୍ଜନ ଏବଂ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ବର୍ଜନ।

୪. ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ତଥା ବିଦେଶୀ ଲୁଗା ବର୍ଜନ।

ଏହା ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଗଠନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଖଦୀ ଓ ଗ୍ରାମୋଦ୍ୟୋଗର ପ୍ରସାର, ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ସୃଷ୍ଟି, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିରାକରଣ ଓ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ବହ୍ନି ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ବିସ୍ତାର ଲାଭକଲା। ସାଧାରଣ ଜନତା ପ୍ରଥମ ଥରପାଇଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦାନ କଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ ଓ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ ପରି ଖ୍ୟାତନାମା ବାରିଷ୍ଟର ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ ତ୍ୟାଗ କଲେ। ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ସରକାରୀ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ। ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜଗୋପାଳାଚାରୀ, ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ, ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ, ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଓ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ଭଳି ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ। ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକ କାରାବରଣ କଲେ। ଏହି ସମୟରେ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟଥିଲା 'ତିଳକ ସ୍ୱରାଜ ପାଣ୍ଠି' ଗଠନ। ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏହି ପାଣ୍ଠିକୁ ଜନସାଧାରଣ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ଦାନ କଲେ ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିରେ ଏକ କୋଟି ଟଙ୍କା ଜମାହୋଇଗଲା।

(ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ)

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ 'ତିଳକ ସ୍ୱରାଜ ପାଣ୍ଠି' ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା।

ଏହି ସମୟରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୱେଲ୍‌ସ୍‌ର ଯୁବରାଜଙ୍କ ଭାରତ ପରିଦର୍ଶନକୁ ବାସନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା। ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ଇଂରେଜ ମୂଳଦୁଆକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା। ୧୯୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ କଂଗ୍ରେସର ଅହମ୍ମଦାବାଦ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁରଖିବା ନିମନ୍ତେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା। ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ବ୍ୟାପକତା ଇଂରେଜ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କଲା। ତେଣୁ ସରକାର ଏହାକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିଥିଲେ। ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ୧୯୨୨ ଫେବୃୟାରୀ ୧ ତାରିଖରେ ଚେତାବନୀ ଦେଲେ ଯେ ସାତଦିନ ଭିତରେ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦଳକୁ ମୁକ୍ତ କରାନଗଲେ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆନଗଲେ ସେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବେ। କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଚେତାବନୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଅଭାବନୀୟ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା। ୧୯୨୨ ଫେବୃୟାରୀ ୫ ତାରିଖରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଗୋରଖପୁର ଅଞ୍ଚଳସ୍ଥିତ ଚୌରିଚୌରା ନାମକ

ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ ଏକ ପୋଲିସ୍ ଷ୍ଟେସନରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଲେ। ଏହା ଫଳରେ ୨୨ ଜଣ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ ଜୀବନ୍ତ ଦଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ। ଏହି ହିଂସାତ୍ମକ ଘଟଣା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ବହୁତ ବ୍ୟଥିତ କଲା ଏବଂ ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ଭାରତୀୟମାନେ ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲେ। ତେଣୁ ସେ କାହା ସହିତ ପରାମର୍ଶ ନ କରି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କଲେ। ଫେବୃୟାରୀ ୧୨ ତାରିଖରେ ବର୍ଦ୍ଦୋଲି ଠାରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ବୈଠକରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ଘୋଷଣା ଅନୁମୋଦିତ ହେଲା। ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କୁ ସ୍ତବ୍ଧ କରିଥିଲା। ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିଥିଲେ।

ଫଳାଫଳ :

୧୯୨୨ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୦ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଗିରଫକରାଯାଇ ୬ ବର୍ଷ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ହୋଇଥିଲା ସତ କିନ୍ତୁ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ଥିଲା। ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାର ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ ଭାବେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ବିପ୍ଳବ ପାଇଁ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା। ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା। ୧୯୨୨ ରେ ମୁସ୍ତାଫା କମାଲ ପାଶାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ତୁର୍କୀରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ଦ୍ୱାରା ସେଠାରେ ଖଲିଫା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଚ୍ଛେଦ ହେଲା। ଫଳରେ ଖିଲାଫତ ଆନ୍ଦୋଳନର ଯୌକ୍ତିକତା ରହିଲା ନାହିଁ। ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ରଖାଯିବାପରେ ଭାରତରେ ଖିଲାଫତ ଆନ୍ଦୋଳନର ମଧ୍ୟ ଅବସାନ ଘଟିଲା। ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ଶକ୍ତ ଧକ୍କାକୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ବରଦାସ୍ତ କରିଥିଲା ସତ ମାତ୍ର ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଯୋଗୁଁ ଇଂରେଜ ସରକାରକୁ ବହୁ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା।

୨. ଓଡ଼ିଶାରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବ :

ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଏହି ମହାସ୍ରୋତରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିନଥିଲା। ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ଭାଗୀରଥି ମହାପାତ୍ର, ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଆଦି ନେତାମାନେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଗମନ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ଗତିକୁ କ୍ଷିପ୍ରତର କରିଥିଲା।

(ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ)

୧୯୨୦ ଡିସେମ୍ବରରେ ନାଗପୁରର କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ଓଡ଼ିଶାର ୩୫ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ଏହି ଅଧିବେଶନରୁ ଫେରି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ୧୯୨୧ ଜାନୁୟାରୀ ୨୪ରେ କଟକରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୧ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା। ସେ ହୋଇଥିଲେ ଏହାର ପ୍ରଥମ ସଭାପତି ଏବଂ ଏହି କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ ଭାଗୀରଥି ମହାପାତ୍ର ।

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକାଭିମୁଖୀ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ୧୯୨୧ରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଥିଲେ ୧୯୨୧ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୩ରେ ସେ କଟକଠାରେ ବିଶାଳ ଜନସମାବେଶକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଉଦ୍‌ବୋଧନରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ରମାଦେବୀଙ୍କ ସମେତ ବହୁ ନାରୀ ସେମାନଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ସାମଗ୍ରୀ 'ତିଳକ ସ୍ୱରାଜ ପାଣ୍ଠି'କୁ ଦାନ କରିଥିଲେ। ଏହା ପରେ ଗାନ୍ଧୀ ଭଦ୍ରକ, ପୁରୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟ ଉନ୍ମାଦନା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ। ଖଦୀର ବ୍ୟବହାର, ଚରଖାର ପ୍ରଚଳନ ଏବଂ ସ୍ୱଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଉପରେ ସେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ନେତାମାନେ କଂଗ୍ରେସର ନାଗପୁର ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର।

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା। ସେଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା :

୧. ବ୍ରିଟିଶ ଦ୍ରବ୍ୟ, କୋର୍ଟ କଚେରୀ ଓ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ବର୍ଜନ ।

୨. ଖଦୀର ବ୍ୟବହାର ଓ ଚରଖାର ପ୍ରଚଳନ ।

୩. ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଏକତା ।

୪. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିରାକରଣ ଓ ନିଶା ନିବାରଣ ।

୫. ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚଳନ।

ଅଗ୍ରଗତି :

୧୯୨୧ ଅଗଷ୍ଟ ୩ ତାରିଖରେ ପୁରୀଠାରେ ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା। ଅଗଷ୍ଟ ୧୧ ଓ ୧୪ ତାରିଖରେ କଟକ ଠାରେ ଜନସାଧାରଣ ବିଦେଶୀ ଲୁଗା ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ। କଲିକତାରେ ଲୁଗାକଳରେ କାମ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରମିକମାନେ ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ବିଦେଶୀ ଲୁଗାପେଟି ଦେବାକୁ ମନାକରି ଦେଇଥିଲେ। ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ବିଦେଶୀ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଧାରଣା ଦେଇ ମଦ ବିକ୍ରି ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ। ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କର ପଦପଦବୀ ତ୍ୟାଗକରି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର, ମୁକୁନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ଦାସ, ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ, ମହମ୍ମଦ ହନିଫ୍, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବେହେରା ଓ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପଣ୍ଡା ଆଦି ସେମାନଙ୍କ ଚାକିରି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ। ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ, ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ, ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ, ନଟବର ଗଡ଼ତିଆ, ରାମନାରାୟଣ ମିଶ୍ର, ଭାଗୀରଥି ମହାପାତ୍ର, ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ପୁରୋହିତ ଓ ମହେନ୍ଦ୍ର ବର୍ମା ସେମାନଙ୍କର ଓକିଲାତି ବୃତ୍ତି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ। ବାଲେଶ୍ୱର, ଭଦ୍ରକ, ତିର୍ତ୍ତୋଲ ଏବଂ ପୁରୀ ଠାରେ ଘରୋଇ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକରି ଏହା ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା। ସମ୍ବଲପୁର, କଟକ, ବାଲେଶ୍ୱର, ପୁରୀ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ଛାତ୍ର ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ।

ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନୁନ୍‌ଗୋ, ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷ ଆଦି ଯୁବକମାନେ କଲେଜ ତ୍ୟାଗ କରି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ। ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷ କଟକ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ। ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲର ଅନେକ ଛାତ୍ର ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଗୌର ମୋହନ ଦାସ ଓ ଭଦ୍ରକରେ ବାଞ୍ଛାନିଧି ମହାନ୍ତି ଘରୋଇ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ।

ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳଠାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୧୯ରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା। ଏହା ଏକ ଜାତୀୟ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହେଲା।

ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଶିକ୍ଷା ଦାନରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । କଟକଠାରେ ଉତ୍କଳ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଜାତୀୟ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରମ୍ପରିକ ଶିକ୍ଷା ସହିତ ସୂତାକଟା, ଲୁଗାବୁଣିବା ଆଦି ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବାପାଇଁ କଟକରେ 'ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମ' ଓ ଜଗତ୍‌ସିଂହପୁରରେ 'ଅଳକା ଆଶ୍ରମ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା । କଟକରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସେବକ ସଂଘ' ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହାତାବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ 'ସ୍ୱରାଜ ମନ୍ଦିର' ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲା । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସମାଚାର' ନାମକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । କେବଳ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଯାଇଥିଲା । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମ୍ବାଦପତ୍ର "ସମାଜ" ଜାତୀୟ ଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ସରକାରଙ୍କ ଦମନ ଲୀଳା :

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଲାଠି ଚାଳନା, ବେତ୍ରାଘାତ ଆଦି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ତାହାଛଡ଼ା ସରକାର ଶହ ଶହ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କୁ କାରାରୁଦ୍ଧ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ମଥୁରାମୋହନ ବେହେରା, କମରୁଦ୍ଦିନ ହକ୍, ବାଞ୍ଛାନିଧି ମହାନ୍ତି ଓ ବଳରାମ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ । 'ସମାଜ' ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରରେ 'ସତ୍ୟ ହେଲେ ସାଂଘାତିକ' ସ୍ତମ୍ଭରେ ସରକାରୀ ବିରୋଧୀ ଲେଖା ନିମନ୍ତେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କୁ ଏକମାସ ଜେଲ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । 'ସ୍ୱରାଜ ସଙ୍ଗୀତ' ନାମକ ପ୍ରାଚୀର ପତ୍ର ଛାପିଥିବାରୁ ସମ୍ବଲପୁରର ମିଶ୍ର ପ୍ରେସକୁ ୨୫ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ହୋଇଥିଲା । ଚୌରିଚୌରା ଘଟଣାରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସ୍ଥଗିତକରି ଦେଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଧିରେ ଧିରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜନସ୍ରୋତରେ ଭାସିଯାଇ କନିକାର ପ୍ରଜାମାନେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ । କନିକାର ରାଜା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ ଏହାକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିଲେ । ଫଳସ୍ୱରୂପ ଗୁଳିଚାଳନା ଯୋଗୁଁ ଦୁଇ ଜଣ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । 'ସମାଜ' ଓ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା' ମାଧ୍ୟମରେ କନିକା

(୧୯୨୦ର ସମାଜ)

ଅତ୍ୟାଚାର ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିଥିଲା । ଏହିଠାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଓ ଭାଗୀରଥି ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ହଜାରିବାଗ ଜେଲକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା ।

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ବାର୍ତ୍ତା ଓଡ଼ିଶାର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିଲା । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ଲୋକାଭିମୁଖୀ କରାଇ ଏଥିରେ ନୈତିକତା ଓ ନିଷ୍ଠାପରତାର ବୀଜ ବପନ କରିଥିଲେ ।

❖ ❖ ❖

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ କାହିଁକି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଗଠିତ କମିଟିରେ କେଉଁମାନେ ସଦସ୍ୟ ରହିଥିଲେ ?

(ଖ) ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭୂମିକା ଆଲୋଚନା କର ।

(ଗ) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଘ) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଫଳାଫଳ କ'ଣ ହେଲା ?

(ଙ) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ପରିଦର୍ଶନର ଏକ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବେ ଓ କିପରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?

(ଖ) କେଉଁ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆହ୍ୱାନକୁ ସାକାର କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ?

(ଗ) କେବେ ଓ କାହିଁକି ହଣ୍ଟର କମିଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଘ) କଂଗ୍ରେସର କେଉଁ ଅଧିବେଶନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କେଉଁ ଅଧିବେଶନରେ ଏହା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଙ) 'ତିଳକ ସ୍ୱରାଜ ପାଣ୍ଠି' କ'ଣ ପାଇଁ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଚ) ୧୯୨୨ ଫେବୃଆରୀ ୧ ତାରିଖରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କ'ଣ ଚେତାବନୀ ଦେଇଥିଲେ ?

(ଛ) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କେଉଁ କାରଣ ପାଇଁ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ରଖିଲେ ?

(ଜ) ନାଗପୁର କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ କେବେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଶାରୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲେ ?

(ଝ) ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ କେଉଁ ଠାରେ ଏବଂ କ'ଣ ପାଇଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ?

(ଟ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଦମନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସମ୍ବଲପୁର ମିଶ୍ର ପ୍ରେସ୍‌କୁ କେତେ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ କାହିଁକି ?

୩. ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) କେବେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଖିଳ ଭାରତ ଖିଲାଫତ୍ ସମ୍ମିଳନୀର ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ?

(ଖ) କେଉଁ ତାରିଖରୁ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ୧୯୧୯ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା ?

(ଗ) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କାହାର ପରିଦର୍ଶନକୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାସନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଘ) କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁ ରଖିବାପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ?

(ଙ) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କେଉଁଦିନ କଟକରେ ଜନସମାବେଶକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ ?

(ଚ) କାହାର ପ୍ରେରଣାରେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ରମାନେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ?

(ଛ) "ଅଳକା ଆଶ୍ରମ" କେଉଁଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) କେଉଁ ଲେଖା ପାଇଁ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ?

(ଝ) କନିକା ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କନିକାର ରାଜା କିଏ ଥିଲେ ?

(ଞ) କେଉଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ କନିକା ଅତ୍ୟାଚାର ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିଥିଲା ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତାର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।

(କ) ହଣ୍ଟର କମିଟି କେବେ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

(i) ୧୯୧୯ ଅକ୍ଟୋବର ୧୪ (ii) ୧୯୧୯ ଡିସେମ୍ବର ୨୩

(iii) ୧୯୨୦ ଜୁନ ୯ (iv) ୧୯୨୦ ଅଗଷ୍ଟ ୧

(ଖ) କେଉଁଟି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ନୁହେଁ ?

(i) ବିଦେଶୀ ଭାଷା ବର୍ଜନ (ii) ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ବର୍ଜନ

(iii) ନିର୍ବାଚନ ବର୍ଜନ (iv) ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ବର୍ଜନ

(ଗ) କେଉଁଠାରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ କମିଟି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ଘୋଷଣା ଅନୁମୋଦନ କରିଥଲା ?

(i) ଆଲ୍ଲାହାବାଦ (ii) ବର୍ଦ୍ଦୋଲି

(iii) ଗୋରଖପୁର (iv) ନାଗପୁର

(ଘ) କିଏ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ପ୍ରଥମ ସଭାପତି ଥିଲେ ?

(i) ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ (ii) ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ

(iii) ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ (iv) ଭାଗୀରଥି ମହାପାତ୍ର

(ଙ) କେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସମାଚାର' ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ?

(i) ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମ (ii) ସ୍ୱରାଜ ସେବକସଂଘ

(iii) ସ୍ୱରାଜ ମନ୍ଦିର (iv) ଉତ୍କଳ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମପାଇଁ କାମ"ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

❖ ❖ ❖

ତୃତୀୟ ପାଠ

ଭାରତରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା

୧. ଆନ୍ଦୋଳନର ପୃଷ୍ଠଭୂମି :

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ରହିବା ପରେ ଯଦିଓ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ କିଛିଟା ସ୍ଥାଣୁତା ଆସି ଯାଇଥିଲା ତାହା ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ନ ଥିଲା। ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜକୁ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ। ଏହି ସମୟରେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦର ଆରମ୍ଭ ଓ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦମନ ଲୀଳା। ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଆଜାଦ, ଭଗତ ସିଂ, ରାଜଗୁରୁ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେନଙ୍କ ଭଳି ଦେଶପ୍ରେମୀ ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଥିଲେ। ଏହି ଉଗ୍ରଜାତୀୟତାବାଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସଂଗ୍ରାମରେ କିଛିଟା ସ୍ଥାଣୁତା ଆସିଥିଲା। କିନ୍ତୁ ସାଇମନ କମିଶନ ଗଠନ ଘୋଷଣା ଯୋଗୁଁ ଏହି ସ୍ଥାଣୁତା ଅପସରି ଯାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପଥ ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା। ୧୯୧୯ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୨୭ରେ ସାର୍ ଜନ୍ ସାଇମନଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ କମିଶନ୍ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ଏଥିରେ ଥିବା ସାତ ଜଣ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହେଲେ ଭାରତୀୟ ସଦସ୍ୟ ନ ଥିଲେ। ଏହା ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଅପମାନଜନକ ବୋଧହେଲା। ତେଣୁ ୧୯୨୭ରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ମାଡ୍ରାସ ଅଧିବେଶନରେ ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍‌କୁ ବର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା। କଂଗ୍ରେସର ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଓ ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ଥଲେ ।୧୯୨୮ ଫେବୃଆରୀ ୩ ତାରିଖରେ ଏହି କମିଶନ୍ ମୁମ୍ବାଇରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ମାତ୍ରେ 'ସାଇମନ୍ ଫେରିଯାଅ' ଧ୍ୱନି ସହିତ ଭାରତୀୟମାନେ କମିଶନର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଳା ପତାକା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସହରମାନଙ୍କରେ ହରତାଳ ପାଳନ କରିଥିଲେ। କମିଶନ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିବାଦ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକାରୀମାନେ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ। ଲକ୍ଷ୍ନୌଠାରେ ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ। ଲାହୋରଠାରେ 'ପଞ୍ଜାବ କେଶରୀ' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଲାଲା ଲାଜପତ ରାୟ ୧୯୨୮ ଅକ୍ଟୋବର ୩୦ରେ

(ଲାଲା ଲାଜପତ୍ ରାୟ)

ସାଇମନ କମିଶନ୍ ବିରୋଧୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥିବାବେଳେ ପୋଲିସ୍ ଲାଠି ପ୍ରହାର ଦ୍ୱାରା ଛାତିରେ ଗଭୀରଭାବେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ୧୯୨୮ ନଭେମ୍ବର ୧୭ରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିଲେ।

> **ତୁମ ପାଇଁ କାମ**
>
> ***୧୯୧୯ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଥିଲା ?***

ସାଇମନ କମିଶନ ବିପକ୍ଷରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଜନ ଅସନ୍ତୋଷ ହେତୁ ଦେଶବାସୀ ଆଉ ଏକ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରମାଣିତ

କରିଦେଲା । ୧୯୨୯ ରେ ଲାହୋରଠାରେ ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ 'ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ' ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁମୋଦନ କଲା । ଏଠାରେ ସେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଭାରତର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ୧୯୨୯ ଡିସେମ୍ବର ୩୧ରେ ରାବି ନଦୀ କୂଳରେ ଜବାହରଲାଲ ସ୍ୱାଧୀନତାର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୦ ଜାନୁୟାରୀ ୨୬କୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ରୂପେ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୧ ଦଫା ସମ୍ବଳିତ ଶାସନ ସଂସ୍କାରର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ବୋଲି ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ ଇର୍‌ଉଇନ୍‌ଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଲର୍ଡ଼ ଇର୍‌ଉଇନ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ । ଫଳରେ ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଡାକରା ଦେଲେ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ :

୧୯୩୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୨ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ଦିନ ସେ ସାବରମତୀ ଆଶ୍ରମଠାରୁ ବାହାରି ୨୪୧ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୁଜରାଟର ଦାଣ୍ଡିନାମକ ସ୍ଥାନକୁ ୭୮ ଜଣ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ସହ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିବାପାଇଁ ଯାତ୍ରାକଲେ । ଏହି ଯାତ୍ରାପଥର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପୁରୁଷ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ଅନେକ ନେତା ଓ ସାଧାରଣ ଜନତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ତାଙ୍କ ଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସାବରମତୀ ଠାରୁ ଦାଣ୍ଡି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାତ୍ରା ଐତିହାସିକ "ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା" ଭାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୬ ତାରିଖ ସକାଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଲୁଣ ମାରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାଣ୍ଡି ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ମୁଠାଏ ବାଲି ଉଠାଇଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଚଳିତ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ହେଲା

(ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା)

ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂକେତ ପ୍ରଦାନ କଲା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୯ ତାରିଖରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ସେଥିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧. ଲବଣ ଆଇନ୍ ଭଙ୍ଗ କରି ଲବଣ ତିଆରି କରାଯିବ ।

୨. ମଦ ଦୋକାନ, ଅଫିମ ବିକ୍ରୟ ସ୍ଥାନ ଓ ବିଦେଶୀ ଲୁଗା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦୋକାନ ଆଗରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରାଯିବ ।

୩. ଯୁବକ ଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଚରଖାରେ ସୂତା କାଟିବେ ।

୪. ବିଦେଶୀ ଲୁଗାରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରାଯିବ ।

୫. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ବର୍ଜନ କରାଯିବ ।

୬. ଛାତ୍ରମାନେ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ, ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବେ ଏବଂ ଓକିଲମାନେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ ତ୍ୟାଗ କରିବେ ।

୭. ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାତ୍ମକ ପନ୍ଥାରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେବ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ବିସ୍ତାର :

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଆହ୍ୱାନ ମନ୍ତ୍ରବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବ୍ୟାପିବାରେ ଲାଗିଲା । କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ଗୁଜୁରାଟ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ମାଡ୍ରାସ, ବମ୍ବେ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲୋକମାନେ ସରକାରୀ ଟିକସ ଦେବାଲାଗି ମନା କରି ଦେଲେ । ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜନତା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କଲେ । ଦେଶର ସବୁଆଡ଼େ ଲୋକମାନେ ଚୌକିଦାରୀ କର ଦେବା ପାଇଁ ମନାକଲେ । ବଙ୍ଗ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଜନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ଯେ ଏଥିରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମହିଳା ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ, ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରଭୃତି ନାରୀ ନେତ୍ରୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନେକ ମହିଳା ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ବ୍ରିଟିଶ ଲାଠିର ସାମନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସୁଦୂର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶକୁ ବ୍ୟାପିଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ 'ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ' ଭାବେ ପରିଚିତ ଖାନ୍ ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା 'ଖୁଦାଇ ଖିଦ୍‌ମତଗାର' ସାହାଯ୍ୟରେ

(ଅବଦୁଲ ଗଫର୍ ଖାନ୍)

ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହିପରି ନାଗାଲାଣ୍ଡର ରାଣୀ ଚୌଦିଲିଉଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମଣିପୁରୀ ଓ ନାଗାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଣୀଙ୍କୁ ୧୯୩୨ ରୁ ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସାମରେ କାରାରୁଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଖାନ୍ ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍ 'ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧି' ଭାବେ ପରିଚିତ ହେବାର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କର ।

ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ :

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର କଠୋର ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ନିରୀହ ଜନତା ଉପରେ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ ଓ ଲାଠିଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ସୁଭାଷ ବୋଷ, ନେହେରୁ ପ୍ରଭୃତି ନେତାମାନଙ୍କ ସମେତ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଗଲା । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି କରାଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସରକାର ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାର ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅବସାନ ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲା । ତେଣୁ ଦମନମୂଳକ ପନ୍ଥା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଫଳାଫଳ :

ପ୍ରଥମ ଗୋଲ୍‌ଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ :

ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ବଡ଼ଲାଟଙ୍କର ହୃଦବୋଧ ହେଲା । ଭାରତ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ ଡକାଇଲେ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ କଂଗ୍ରେସ ଯୋଗ ନଦେବାରୁ ଏହା ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ବିନା କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ସଫଳ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଇଂରେଜ ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମେତ ଅନ୍ୟ ତୁଙ୍ଗ

ନେତାମାନଙ୍କୁ ୧୯୩୧ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ।

> *ତୁମ ପାଇଁ କାମ*
>
> ***ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ କଂଗ୍ରେସ ଯୋଗ ନ ଦେବାର କାରଣ ଗୁଡ଼ିକର ସମୀକ୍ଷା କର।***

ଗାନ୍ଧୀ-ଇର୍‌ଉଇନ ଚୁକ୍ତି :

କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ଏକ ବୁଝାମଣା କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାର ଏକ ପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟହେଲେ। ସେହି ସମୟର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ଇର୍‌ଉଇନଙ୍କ ସହ ଦୀର୍ଘ ଆଲୋଚନା ପରେ, ୧୯୩୧ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧୀ–ଇର୍‌ଉଇନ୍ ଚୁକ୍ତି ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା। ଏହି ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ସମସ୍ତ ଦମନ ମୂଳକ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ

(ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଇର୍‌ଉଇନ୍‌ଙ୍କ ମିଳିତ ଚିତ୍ର)

କରିଥିଲେ; ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରସ୍ତ କରିଥିଲେଏବଂ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି କୋହଳ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କଲେ; ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଲୁଣ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ଦେଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ୍ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା ପାଇଁ ତଥା ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲା।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ :

୧୯୩୧ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୭ ତାରିଖରୁ ଡିସେମ୍ବର ୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଣ୍ଡନରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା। କଂଗ୍ରେସର ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ଏହି ବୈଠକରେ ଅଧକ୍ଷତା କରିଥିଲେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାମ୍‌ସେ ମାକ୍‌ଡୋନାଲଡ୍। ଉଇନ୍‌ଷ୍ଟନ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଏହି ବୈଠକରେ 'ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ଫକୀର' ଭାବରେ ଆକ୍ଷେପ କରିଥିଲେ। ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଧମକାଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସରକାରଙ୍କୁ ସହଯୋଗ ନ କଲେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ମେସିନ୍‌ଗନ୍ ଓ ବୋମାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବେ। ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଇଂରେଜଙ୍କର ବୋମା ଫୋଟକା ତୁଲ୍ୟ। ଭାରତୀୟଙ୍କର ଦାବିକୁ ଏହି ବୈଠକରେ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଓ ହରିଜନ ଆଦିଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା। ଏହାର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଭେଦଭାବ ନୀତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଭାରତୀୟଙ୍କ ଏକତାକୁ ଭଙ୍ଗ କରିବା ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା। ମାନସିକ ଗ୍ଲାନିରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୩୧ ଡିସେମ୍ବର ୨୮ରେ ଭାରତକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁନରାରମ୍ଭ :

ଲର୍ଡ ଇର୍‌ଉଇନ୍‌ଙ୍କ ପରେ ୧୯୩୧ ଏପ୍ରିଲ୍‌ରେ ଲର୍ଡ ୱିଲିଙ୍ଗ୍‌ଡନ୍ ଭାରତର ଭାଇସ୍‌ରାୟ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ସେ ଗାନ୍ଧି-ଇର୍‌ଉଇନ୍ ଚୁକ୍ତିର କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉପେକ୍ଷା କଲେ ଏବଂ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି କଠୋର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ। ଦମନମୂଳକ ଅଧ୍ୟାଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ପାଇଁ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ ହାସଲ ଦିଗରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାପାଇଁ କଂଗ୍ରେସକୁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ଭାରତ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ ୱିଲିଙ୍ଗ୍‌ଡନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ। ଫଳରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପୁନଶ୍ଚ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମେତ କଂଗ୍ରେସର ବହୁ ନେତା ଇଂରେଜ

ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାରାରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । କାରାଗାର ଗୁଡ଼ିକରେ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରାଗଲା । ହିଂସାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟର ଆଶଙ୍କା କରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ସାମୂହିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଲେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ ଅଧ୍ୟାଦେଶକୁ ଅମାନ୍ୟ କଲେ । ସରକାର କଂଗ୍ରେସ ଓ ଏହାର ସହଯୋଗୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ବେଆଇନ୍ ଘୋଷଣା କଲେ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କୁ ଲାଠି ପ୍ରହାର କରି କଠୋର ଶାସ୍ତି ଦେଲେ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂକୁଚିତ କଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଫଟୋଚିତ୍ର ଛାପିବା ନିଷିଦ୍ଧ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ୧୯୩୨ ଅଗଷ୍ଟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାମ୍‌ସେ ମାକ୍‌ଡୋନାଲଡ୍ ଦଳିତ ବା ହରିଜନ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଘୋଷଣା କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହାକୁ ଭାରତର ଏକତା ଓ ଜାତୀୟତାବାଦ ତଥା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି କୁଠାରାଘାତ ବୋଲି ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଦାବି କଲେ । ଏହି ଦାବି ପୂରଣ ପାଇଁ ସେ ପୁନାର ୟେରାଭାଡ଼ା କାରଗାରରେ ୧୯୩୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦ରୁ ଆମରଣ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସରକାର 'ପୁନା ଚୁକ୍ତି' ଅନୁଯାୟୀ ଦଳିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କଲେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାରି ରଖିଥିଲେ ।

ତୃତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ :

୧୯୩୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୭ ରୁ ଡିସେମ୍ବର ୨୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ତୃତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଇନ୍ ଆମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁରହିଥିବାରୁ ଏହି ବୈଠକକୁ କଂଗ୍ରେସ ବର୍ଜନ କରିଥିଲା । ବୈଠକ ଶେଷରେ ସାଇମନ କମିଶନର ସୁପାରିସ ଭିତ୍ତିରେ ଭାରତର ଶାସନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ବିଧାନର ରୂପରେଖ ସମ୍ବଳିତ ଶ୍ୱେତ ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଓ ଏହା ଆଲୋଚନା ନିମନ୍ତେ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ପଠାଗଲା । ୧୯୩୫ ଅଗଷ୍ଟ ୨ ତାରିଖରେ ଏହା ଗୃହୀତ ହୋଇ 'ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ୧୯୩୫' ଭାବେ ନାମିତ ହେଲା ।

ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମାପ୍ତି :

୧୯୩୩ ମେ ମାସରେ ହରିଜନ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାପାଇଁ ଏବଂ ନିଜର ଓ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କର ମନର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକୋଇଶ ଦିନିଆ ଅନଶନର ଘୋଷଣା କଲେ । ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ । ଦୀର୍ଘଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଚାଲୁ ରଖିଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନର ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହକୁ ବଜାୟ ରଖିବାର କାଠିନ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କଂଗ୍ରେସକୁ ସୁପାରିସ କଲେ । ୧୯୩୩ ମେ ମାସରେ ସ୍ଥଗିତ ରଖାଯାଇଥିବା ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ୧୯୩୪ ଏପ୍ରିଲରେ ଔପଚାରିକ ଭାବେ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହେଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ଏକ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦିଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଯଦିଓ କଂଗ୍ରେସର ଲକ୍ଷ୍ୟ 'ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ' ପୂରଣ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା, ତଥାପି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମରେ ନୂତନ ଉନ୍ମାଦନା ଭରିଦେଇଥିଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା :

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦାଣ୍ଡି ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ଏକ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୩୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୬ ରେ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସର ଉତ୍କଳ ପ୍ରାଦେଶିକ କମିଟିର ସଭାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ଏବଂ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି, କାକଟପୁର,

ଗଞ୍ଜାମ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସକ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଲୌହ ସ୍ତମ୍ଭ ବାହିନୀ, ପତିତ ବାହିନୀ, ଗଞ୍ଜା ବାହିନୀ, ସମ୍ବଲପୁର ବାହିନୀ ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୁଜୁରାଟର ଦାଣ୍ଡି ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁଦିନ ଦାଣ୍ଡି ଠାରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ସେହିଦିନ ଓଡ଼ିଶାରେ ୨୧ ଜଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କଟକ ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମରୁ ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଅଭିମୁଖେ ପଦଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୮ ତାରିଖରେ ଚାନ୍ଦୋଳଠାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ନିଷେଧକାରୀ ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଗିରଫ କରାଯିବାରୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ପଦଯାତ୍ରା ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୧୨ରେ ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ରମାଦେବୀ, ମାଳତୀ ଦେବୀ, କୋକିଳା ଦେବୀ, ଜାହ୍ନବୀ ଦେବୀ ଓ ସୁଭଦ୍ରା ମହତାବ ଆଦି ନାରୀ ନେତ୍ରୀମାନେ

(ରମା ଦେବୀ)

ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୧୩ ତାରିଖରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଠାରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କଲେ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଓ ତାଙ୍କର ୭ ଜଣ କର୍ମୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୨୦ରେ ରମାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ବହୁ ନାରୀ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କଲେ । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ହୋଇଯାଇଥିଲା ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାଣ୍ଡି ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରସାର :

ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଇଥିଲା । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ପରେ ସାର୍ଥା, ଜମକୁଣ୍ଡା, ଇରମ୍, ଚୁଡ଼ାମଣି, ବିଦେହୀପୁର ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରାଯାଇଥିଲା । ସାର୍ଥାଠାରେ ମଥୁରା ମୋହନ ବେହେରା, କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସଙ୍କ ସମେତ ଅନେକ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ।

କୁଜଙ୍ଗଠାରେ ୧୯୩୦ ମେ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମନ୍ତ, ରମାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କୁଜଙ୍ଗର ରାଣୀ ଭାଗ୍ୟବତୀ ପାଟମହାଦେଈ ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ପାରାଦ୍ୱୀପ, ଏରସମା, ଗଡ଼ୁଆ, ବରଡ଼ିଆ, କାଳିଘାଟ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲୋକମାନେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ରଥଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କାକଟପୁର, ଅସ୍ତରଙ୍ଗ, ଖଣ୍ଡସାହି, କୁହୁଡ଼ି, ଲାଟରା ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ ସକ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ, ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ, ଦିବାକର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସରଳାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ଗଞ୍ଜା, ହୁମା, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର, ପଲ୍ଲୀନନ୍ଦ ଆଦି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳୀ ହୋଇଥିଲା । ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସରଳା ଦେବୀ ଆଦି ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ବାସନ୍ଦ, ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଜନ, ଚୌକିଦାରୀ କର ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ନିଶାନିବାରଣ ଥିଲା ପ୍ରଧାନ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ

ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ବାସନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବାସନ୍ଦ ଏପରି ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ଯେ କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା ଜାଳେଣି କାଠ, ଚାଉଳ, ଲୁଣ ଆଦି ଜିନିଷ ପାଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ସେହିପରି ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଜନସାଧାରଣ ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ପୁଲିସମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ଚୌକିଦାରୀ କରର ବିରୋଧ । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ନିକଟସ୍ଥ ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୌରମୋହନ ଦାସ ଓ ବିଦ୍ୟାଧର ରଥଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୩୧ ମେ'ରେ ଏହା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଚୌକିଦାର ତଥା ଦଫାଦାରମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଗୋଲାମୀ ନ କରିବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା । ଏଥିରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ କେତେକ ଚୌକିଦାର ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍ କେତେକ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାପରେ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ଗ୍ରାମବାସୀ ଏକ ପୁଲିସ୍ ବାହିନୀକୁ ମାରଧର୍ କରିବାରୁ ୫୪ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଟ୍ ସହିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଛ' ହଜାର ଟଙ୍କାର ଶାସ୍ତିମୂଳକ କରଭାର ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିଶା ନିବାରଣ ଅଭିଯାନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ସବୁ ତାଳ ଓ ଖଜୁରୀ ଗଛକୁ କାଟିବାପାଇଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ । ତା'ଛଡ଼ା କଟକରେ ବିଦେଶୀ ମଦଦୋକାନ ଓ ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ଥିବା ତାଡ଼ି ଦୋକାନ ଆଗରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣା ଦିଆଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଶା ସେବନରୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ବିକ୍ଷୋଭ କରୁଥିବା ସମୟରେ ରମାଦେବୀ ଓ ସରଳା ଦେବୀଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ ସହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ଥିଲା ନାରୀ ଜାଗରଣ ଓ ବାନର ସେନାର କାର୍ଯ୍ୟ । ବିଦେଶୀ ଲୁଗାଦୋକାନ ଓ ମଦ ଦୋକାନ ସମ୍ମୁଖରେ ଧାରଣା ଦେବା ଓ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବାଣ୍ଟିବା ପ୍ରଭୃତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ନାରୀମାନେ ଭଲ ଭାବରେ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ୧୬ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସ୍କ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ରୂପେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବାନରସେନା ନାମରେ ପରିଚିତ ଏହି ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କ ବାହିନୀ ଲୁଗାଦୋକାନ, ମଦ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଧାରଣା ଦେବା ଓ ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ବାଣ୍ଟିବା ଆଦି ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୋଲିସର ବେତ ମାଡ଼ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ବାନର ସେନାଙ୍କ ଭୂମିକା ଅନନ୍ୟ ଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କଟକରୁ 'ବିଦ୍ରୋହୀ' ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ 'ବିପ୍ଳବୀ' ନାମକ ଦୁଇଟି ବୁଲେଟିନ୍ ଅଣାଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟା ଯାଉଥିଲା ।

ଦମନ ଲୀଳା :

ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପ୍ରଶମିତ କରିବା ପାଇଁ ଦମନ ଲୀଳା ଚଳାଇଥିଲେ । ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ରମାଦେବୀ, ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ, ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର, ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, କୃପାସିନ୍ଧୁ ହୋତା, ସରଳା ଦେବୀ, ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ଭଳି ନେତାମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିଥିଲେ । 'ସମାଜ', 'ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର' ଓ 'ଆଶା' ଆଦି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ ସରକାର କଟକଣା ଜାରି କଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ୍ ଓ ଆଶ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ଖାନତଲାସ କରି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କୀୟ କାଗଜପତ୍ର ଜବତ କରିଥିଲେ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଘୋଷଣା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ୧୯୩୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍‌ରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବହୁ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଇଂରେଜ ଶାସନର କୁଫଳକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ସହିତ ଜାତୀୟ ସ୍ରୋତରେ ମିଶି ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରାଜ ହାସଲ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କର।

(ଖ) ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ'ଣ ଥିଲା ଏବଂ ଏହା କେବେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଗ) ଗାନ୍ଧୀ ଇରଉଇନ୍ ଚୁକ୍ତି କେବେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଫଳାଫଳ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଘ) ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କର।

(ଙ) ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ ଗ୍ରାମରେ ସଂଘଟିତ କରବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କାହିଁକି ସାଇମନ୍ କମିଶନକୁ ବର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା ?

(ଖ) ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ୧୯୨୯ ମସିହାର ଲାହୋର ଅଧିବେଶନ କାହିଁକି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ?

(ଗ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଡାକରା ଦେଲେ ?

(ଘ) ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର କେବେ ଓ କାହିଁକି ପ୍ରଥମ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଡକାଇଥିଲେ ?

(ଙ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କାହିଁକି ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ ?

(ଚ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ସ୍ଥଗିତ ଥିବା ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁନରାରମ୍ଭ କଲେ ?

(ଛ) ୧୯୩୩ ମେ' ମାସରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଏକୋଇଶ ଦିନିଆ ଅନଶନ ଘୋଷଣା କଲେ ?

(ଜ) ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବେ ସ୍ଥଗିତ ରଖାଗଲା ଏବଂ କେବେ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହେଲା ?

(ଝ) କୁଜଙ୍ଗଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ କେଉଁମାନେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

(ଞ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ 'ବାନର ସେନା'ର ଭୂମିକା କ'ଣ ଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ କାହିଁକି ଭାରତ ଆସିଥିଲେ ?

(ଖ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ କେଉଁଦିନ ଭାରତରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ?

(ଗ) ୧୯୨୯ ମସିହାର କେଉଁ ତାରିଖରେ ଲାହୋରଠାରେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଘ) କେଉଁଠାରେ ଜନତା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିଲେ ?

(ଙ) 'ଖୁଦାଇ ଖିଦ୍‌ମତଗାର'ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା କିଏ ?

(ଚ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲ୍‌ଟେବୁଲ ବୈଠକ କେବେଠାରୁ କେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଛ) କୁଜଙ୍ଗ ଠାରେ କେବେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) କିଏ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

(ଝ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ବିଦେଶୀ ମଦ ଦୋକାନ ଆଗରେ ବିକ୍ଷୋଭ କରି କେଉଁ ଦୁଇ ଜଣ ନାରୀ ନେତ୍ରୀ ବେତ୍ରାଘାତର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ?

(ଞ) ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର କେଉଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ।

(କ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍ ଭାରତର କେଉଁ ସହରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ?

(i) ଦିଲ୍ଲୀ (ii) ଲାହୋର
(iii) ମୁମ୍ବାଇ (iv) କୋଲ୍‌କାତା

(ଖ) ଲକ୍ଷ୍ନୌଠାରେ ସାଇମନ୍ କମିଶନ ବିରୋଧୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ?

(i) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ (ii) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ
(iii) ଲାଲା ଲଜପତ ରାଏ (iv) ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ

(ଗ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲ୍ ଟେବୁଲ୍ ବୈଠକରେ କିଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିଥିଲେ ?

(i) ଲର୍ଡ ଇର୍‌ୱଇନ୍ (ii) ରାମ୍‌ସେ ମାକ୍‌ଡୋନାଲ୍ଡ୍
(iii) ଉଇନ୍‌ଷ୍ଟନ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ (iv) ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ

(ଘ) ଦଳିତ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଘୋଷଣା ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଦାବିରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେବେଠାରୁ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ?

(i) ୧୯୩୧ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୭ (ii) ୧୯୩୧ ଡିସେମ୍ବର ୨୮
(iii) ୧୯୩୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦ (iv) ୧୯୩୫ ଅଗଷ୍ଟ ୨

(ଙ) କେଉଁଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସଭାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ?

(i) କଟକ (ii) ପୁରୀ (iii) ବାଲେଶ୍ୱର (iv) କାକଟପୁର

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମପାଇଁ କାମ"ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହଯତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର।

❖ ❖ ❖

ଚତୁର୍ଥ ପାଠ

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଶେଷ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନ। ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ସମ୍ରାଟ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ମାଧ୍ୟମରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ। ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ହୋଇଥିବା ଏହି ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନର ତୀବ୍ରତା ଓ ବ୍ୟାପକତା ଏତେ ଅଧିକ ଥିଲା ଯେ ଇତିହାସରେ ଏହା **ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ** ନାମରେ ପରିଚିତ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ପୃଷ୍ଠଭୂମି :

୧୯୩୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୩ ତାରିଖରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା। ଏହା ସହିତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ। ସେହି ସମୟର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ଲିନ୍‌ଲିଥ୍‌ଗୋ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କିମ୍ବା ଭାରତୀୟ ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ନ କରି ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତକୁ **ମିତ୍ର ଶକ୍ତି**ର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରାଇଥିଲେ। ୧୯୩୯ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୪ରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କଲା ଯେ ଯେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ନିଜର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା ନ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଏକ ଜନପ୍ରିୟ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତ ନ ହୋଇଛନ୍ତି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତୀୟମାନେ 'ମିତ୍ରଶକ୍ତି'ଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ନାହିଁ। ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର 'ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା' ଦାବିକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଭାରତକୁ କେବଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଅଧିକାର ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ। ୧୯୩୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୨୨ ତାରିଖରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ବୈଠକ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଘୋଷଣାକୁ ଦୃଢ଼ ନିନ୍ଦା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ୱରୂପ ଆଠଟି ପ୍ରଦେଶରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳକୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ। ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରାରମ୍ଭ ସମୟରେ ଜର୍ମାନୀ ତ୍ୱରିତ ବେଗରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରି ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା। ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କ ମନୋଭାବ କୋହଳ କଲେ। ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ କମିଟି ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା। ପ୍ରଥମ ସର୍ତ୍ତଟି ଥିଲା ଯୁଦ୍ଧ ସମାପ୍ତି ପରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ଭାରତକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଥିଲା ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସମସ୍ତ ଦଳର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ଭାରତରେ ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଜାତୀୟ ସରକାର ଅବସ୍ଥାପିତ କରିବେ।

ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କେତେକ ସୁବିଧା ଦେବାନିମନ୍ତେ ୧୯୪୦ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖରେ ଏକ ଘୋଷଣା ଜାରି କଲେ। ଏହାକୁ 'ଅଗଷ୍ଟ ଦାନ' କୁହାଯାଏ। ଏଥିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା– ଭାରତକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ କ୍ଷମତା; ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭା ଗଠନ; ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ପରିଷଦର ପ୍ରସାରଣ; ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନାଧୀନ ଭାରତ ଓ ଭାରତର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ପରାମର୍ଶଦାତା ପରିଷଦ ଗଠନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁଙ୍କ ମତ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ। ଏହି ଘୋଷଣାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଓ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଉଭୟ ସଂଗଠନ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିଲେ। ଏହା ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଏଥିରେ ପ୍ରଥମ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ବିନୋବା ଭାବେ। ସେ ୧୯୪୦ ଅକ୍ଟୋବର ୧୭ରେ ପାନାଉର୍‌ଠାରେ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ। ସେ ଗିରଫ ହେବା ପରେ ପରେ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ

ଭାବେ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ଅତି ଶୀଘ୍ର ଦେଶବ୍ୟାପୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ସୀମିତ ରଖିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୪୧ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ୨୫,୦୦୦ ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଆମେରିକା, ଚୀନ୍ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଦାବିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବା ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଚାପ ପକାଇଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଜନସାଧାରଣ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କିଛି ସୁବିଧା ଦେବା ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଉଇନ୍‌ଷ୍ଟନ ଏସ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ ୧୯୪୨ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟ ସାର ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ଼ କ୍ରିପ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳ ଭାରତ ପଠାଇଲେ । ଏହା 'କ୍ରିପ୍‌ସ୍ ମିଶନ' ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲା । ଏହି ମିଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା ଯେ ଭାରତକୁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ

(ଚର୍ଚ୍ଚିଲ)

ରୂପେ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଅଧିକାର ଦିଆଯିବ । ଭାରତବାସୀ ନିଜ ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇବେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରଦେଶ ଯଦି ସେ ସମ୍ବିଧାନ ଗ୍ରହଣ ନ କରେ ତେବେ ସେହି ପ୍ରଦେଶ ନିଜ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୃଥକ ସମ୍ବିଧାନ ତିଆରି କରି ପାରିବ । ଭାରତକୁ ଖଣ୍ଡ ବିଖଣ୍ଡିତ କରି ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନେ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିଲେ । ତେଣୁ କ୍ରିପ୍‌ସ ମିଶନର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସବୁ ଦଳ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ । ତା' ଛଡ଼ା ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ଦେଶ ନୈରାଶ୍ୟ, ଅଶାନ୍ତି ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ

(ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ଼ କ୍ରିପ୍‌ସ୍)

ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଓ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଭାରତକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କର ହୃଦବୋଧ ହେଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ଇଂରେଜମାନେ ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ମୂଳ କାରଣ ଓ ସେମାନେ ଭାରତରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ବିରୋଧରେ ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଯୋଜନା କଲେ । ଏ ବିଷୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେବାପାଇଁ ୱାର୍ଦ୍ଧାଠାରେ ୧୯୪୨ ଜୁଲାଇ ୬ ତାରିଖରୁ ୧୪ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକ ବସିଲା । ଜୁଲାଇ ୧୪ ତାରିଖ ଦିନ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ କମିଟି ଏକ ଐତିହାସିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ ଯେ ତୁରନ୍ତ ଭାରତରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ଅବସାନ ଘଟିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ "ଭାରତ ଛାଡ଼" ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା ।

୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୭ ତାରିଖ ଦିନ ମୁମ୍ବାଇ ଠାରେ କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ମୌଲାନା ଆବୁଲ କାଲାମ୍ ତାଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଭାଷଣରେ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନର ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅହିଂସ ଉପାୟରେ

ଆଗାମୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବାକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କଲେ ଏବଂ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ବିପୁଳ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନାରେ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁମୋଦନ କଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ କହିଥିଲେ– "ସ୍ୱାଧୀନତା ଆମର ପ୍ରାପ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ର ଅଛି– 'କର ବା ମର' । ଆମ ମାତୃଭୂମିକୁ ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବା କିମ୍ବା ସେଥିପାଇଁ ମରିବା ।"

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧. ଶ୍ରମିକ ଓ କୃଷକମାନେ ଭୂରାଜସ୍ୱ ଦେବା ବନ୍ଦ କରିବେ ।

୨. ଇଂରେଜ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବିକ୍ରି କରାଯିବ ନାହିଁ ।

୩. କାଗଜ ନୋଟ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ନାହିଁ ।

୪. ରାସ୍ତାଘାଟ, ଯାନବାହନ, ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଓ ରେଳ ବିଭାଗକୁ ଅଚଳ କରାଯିବ ଯାହା ଫଳରେ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରୋକାଯାଇ ପାରିବ ।

୫. ଥାନା, କୋର୍ଟ ଓ ଜେଲଖାନାକୁ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଆୟତ୍ତରେ ରଖାଯିବ ।

୬. ସାଧାରଣ ଜନତା ଅହିଂସ ମାର୍ଗ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେବାର ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୯ ତାରିଖ ଦିନ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଓ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସରକାର ଗିରଫ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ପୁନେଠାରେ ଆଗା ଖାଁ ପାଲେସ୍‌ରେ ବନ୍ଦୀକରି ରଖାଗଲା । ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ, ମୌଲାନା ଆବୁଲ୍ କାଲାମ୍ ଅଜାଦ୍, ଜେ.ବି. କ୍ରିପାଳିନି, ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ତତ୍‌କାଳୀନ ବମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶର ଅହମ୍ମଦନଗର ଦୁର୍ଗରେ ରଖାଗଲା । ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କୁ ପାଟନାଠାରେ ଗିରଫ କରି ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା । ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସକୁ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଯଦିଓ ଜନସାଧାରଣ ନେତୃତ୍ୱବିହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଦମନଲୀଳାକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି, ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଲମ୍ଫପ୍ରଦାନ କଲେ । ସମାଜବାଦୀ ଦଳର ନେତାମାନେ ଯଥା ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଓ ଅରୁଣା ଆସଫଅଲ୍ଲୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ବ୍ୟାପକତା :

ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ମୁମ୍ବାଇରେ ୱାୟାରଲେସ କେନ୍ଦ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମ୍ବାଦ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା । କୃଷକମାନେ ଥାନା ଘେରାଉକରି ପୋଲିସ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତାଧୀନ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ଅଫିସ, ରେଳ ଷ୍ଟେସନ ଓ ଡାକଘର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କ୍ରୋଧର ଶିକାର ହୋଇଥିଲା । ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଗୁଜୁରାଟରେ ହରତାଳ ପାଳନ କରାଯାଇ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ବାଲିଆ, ଘାଜୀପୁର, ବସ୍ତୀ, ଗୋରଖପୁର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥଲା । ତତ୍‌କାଳୀନ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ନାଗପୁର ଠାରେ ସମସ୍ତ ଥାନା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ହୋଇଗଲା । ସେହିପରି ବଙ୍ଗଳା ଓ ବିହାରରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର 'କର ବା ମର' ମନ୍ତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ସାଧାରଣ ଜନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁ ରଖିଥିଲେ । ବିହାରରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ପାଟନା ସଚିବାଳୟରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ । ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୧ ରେ ଛାତ୍ରମାନେ ପାଟନା ସଚିବାଳୟର ପୂର୍ବ ଦ୍ୱାରରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ

କରିଥିଲେ । ଆସାମରେ ବିପ୍ଳବୀମାନେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଦିଲ୍ଲୀ, ରାଜସ୍ଥାନ, ପଞ୍ଜାବ, କରାଚୀ, ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶ ତଥା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ତୀବ୍ରତର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ହରତାଳ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଓ ସଭାସମିତିମାନ କରାଯାଇ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଜନମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସରକାରୀ ଅଫିସ, ଥାନା, ରେଳ ଷ୍ଟେସନ୍, ପୋଷ୍ଟଅଫିସ ଆଦି ଜନତାଙ୍କ କ୍ରୋଧରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲା ନାହିଁ । ଫଳରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

ସରକାରଙ୍କ ଦମନ ପ୍ରକ୍ରିୟା :

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ତୀବ୍ରତା ଦେଖି ତାକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ବହୁ ଅମାନୁଷିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ସରକାର ସଭା ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକୁ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଲାଠି ପ୍ରହାର ଓ ଗୁଳି ଚାଳନା ଏକ ସାଧାରଣ ଘଟଣାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସରକାରଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁର ଆକ୍ରମଣ ଫଳରେ କଳ୍ପନାତୀତ ସଂଖ୍ୟକ ବିପ୍ଳବୀ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ଓ ଗୁରୁତରଭାବେ ଆହତ ହେଲେ ଏବଂ ଏକ ଲକ୍ଷ ପାଖାପାଖି ସଂଖ୍ୟକ କର୍ମୀ ଗିରଫ ହେଲେ । ସରକାର ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ବ୍ରିଟିଶ ହାଉସ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ୧୦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୪୨ ରେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରାଯାଇଛି ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ କିଏ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ଆଭିମୁଖ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା ?

ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଶମନର କାରଣ :

ନେତୃତ୍ୱ ଓ ସଂଗଠନ ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଧିରେ ଧିରେ ପ୍ରଶମିତ ହୋଇଗଲା । କାରଣ ନେତୃତ୍ୱ ଅଭାବରେ ଜନତା ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ନିଜ ବିଚାର ଅନୁଯାୟୀ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚାଲୁରଖିବା ସମ୍ଭବ ହେଲାନାହିଁ । ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିବା କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ନ ଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦେଶୀୟ ରାଜା, ଜମିଦାର ଓ ଧନୀ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ସମର୍ଥନ ଦେଲେ ନାହିଁ ଏବଂ କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏ ଭଳି ଆନ୍ଦୋଳନର ସପକ୍ଷରେ ନ ଥିଲେ । ତା' ଛଡ଼ା ସରକାରଙ୍କ ସଶସ୍ତ୍ର ଦମନ ଲୀଳା ଯୋଗୁଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦବି ଯାଇଥିଲା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ :

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଇଂରେଜ ଶାସନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦୋହଲାଇଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଗକୁ ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଉପଲବ୍ଧି କଲେ ଯେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆଉ ଅଧିକ ବିଳମ୍ବ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ୧୭୮୯ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ଓ ୧୯୧୭ ରୁଷ ବିପ୍ଳବ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଏ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଭାବେ ଆଖ୍ୟାୟିତ ହୋଇ ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ଇତିହାସରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ଓ ରୁଷ୍ ବିପ୍ଳବ ସହ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ ।

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା :

ଯେତେବେଳେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ବହ୍ନି ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିଥିଲା ସେତେବେଳେ ଏହି ମହାସ୍ରୋତରୁ ଓଡ଼ିଶା ବାଦ ଯାଇ ନ ଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଓ ଗଡ଼ଜାତର ଅସଂଖ୍ୟ ନରନାରୀ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମ ଓ ଆତ୍ମବଳି ଇତିହାସରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ।

'ଭାରତ ଛାଡ଼' ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ହେବାପରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ମୁମ୍ବାଇଠାରେ ସମବେତ ହୋଇଥିବା କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇ ଅହମ୍ମଦନଗର ଜେଲରେ ରଖାଗଲା । ଦୁଇ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପୋଲିସ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦଖଲ କରିନେଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କଲେ । ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ ଓ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ ଅଗଷ୍ଟ ୧୧ ତାରିଖରେ ମୁମ୍ବାଇ

(ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ)

କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଆଗମନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ତୀବ୍ରତର କରିଥିଲା । ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ ସମୟରେ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କ ଗିରଫ ଯୋଗୁଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦବି ନ ଯାଇ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ତେଜି ଉଠିଲା । ଅହିଂସ ନୀତିରେ ସେମାନେ ବିପ୍ଳବ କଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିହିଂସାର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷରୁ ହାତଲେଖା ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ସାଧାରଣରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା

୧. ଖଜଣା ବନ୍ଦ କରିବା,
୨. ସରକାରୀ ଗୋଦାମ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା,
୩. ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିବା,
୪. ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ବନ୍ଦ କରିବା,
୫. ଯୋଗାଯୋଗ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିବା,
୬. ଧର୍ମଘଟ ପାଳନ କରିବା ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ କରିବା,
୭. ସରକାରୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ବନ୍ଦ କରିବା ଏବଂ
୮. ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ।

ବ୍ୟାପକତା :

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ରୂପାୟିତ କରି ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ୟାପକ ହୋଇଥିଲା । କଟକର ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ସମ୍ମୁଖରେ ଛାତ୍ରମାନେ ସଭାକରି ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ । ଛାତ୍ର ନେତା ବିବୁଧେନ୍ଦୁ ମିଶ୍ର, ଆଶୋକ ଦାସ, ସୁରଜମଲ ଶାହା, ବିରେନମିତ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କେତେକ ଛାତ୍ର କଲେଜ ଅଫିସକୁ ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଥିଲେ । କଟକର ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରମାନେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରଣ କରି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ତୀବ୍ରତର କରିଥିଲେ । ପୋଲିସର ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ଗଢ଼ିଉଠିଲା 'ରକ୍ତ ବାହିନୀ' 'ସଂଗ୍ରାମ ବାହିନୀ' ଓ 'ମରଣ ବାହିନୀ' ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କାଇପଦରରେ ଏକ ଅମାନୁଷିକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଓ ରମାଦେବୀଙ୍କ ଗିରଫ ଖବର ଶୁଣିବାପରେ ବରୀ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ରେ କାଇପଦର ଡାକ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମଶଃ ତୀବ୍ରତର ହେବାରୁ ପୋଲିସ ଡେପୁଟି

ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଳି ଚାଳନା କଲେ । ଫଳରେ ୩ ଜଣ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ଓ ୭ ଜଣ ଆହତ ହେଲେ । କାଇପଦରରୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଯାଜପୁର ନିଆଗଲା । ସେଠାରେ ସଭାସମିତି ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ଆଦେଶ ଅବମାନନା କରି ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦ ଲୋକ ଥାନା ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାରୁ ପୋଲିସ ଗୁଳି ଚାଳନା ଓ ଲୁହାବୁହା ଗ୍ୟାସ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ବ୍ୟାପକତା ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଭଦ୍ରକ ନିକଟସ୍ଥ ଭଣ୍ଡାରୀପୋଖରୀ ଗ୍ରାମରେ ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖରେ ୫୦୦୦ ଲୋକ ଥାନା ଆକ୍ରମଣକରି ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର ନଷ୍ଟ କରିଦେଇଥିଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଥିବା ଏକମାତ୍ର ପୋଲକୁ ଭାଙ୍ଗି ଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ୧୨ଟି ଗ୍ରାମକୁ ୨୦୦୦ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ଦ୍ୱାରିକା ଦାସ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ।

ଭଣ୍ଡାରୀପୋଖରୀ ଘଟଣା ପରେ ଧାମନଗର ଠାରେ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଇଥିଲେ ମୁରଲୀଧର ପଣ୍ଡା । ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ ଗ୍ରାମରେ ସେ ଚୌକିଦାର ପୋଷାକ ପୋଡ଼ିଥିବାର ଖବର ପାଇ ପୋଲିସ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ୧୯୪୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୧ରେ ପୋଲିସ ଗୁଳିଚାଳନା କରିବା ଫଳରେ ୧୦ ବା ୧୧ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣ ହରାଇ ଥିଲେ ।

ତୁଡ଼ି ଗଡ଼ିଆ ଓ ଖଇରାଡିହିରେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ପୋଲିସ ଗୁଳିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ନୀଳଗିରିର କିଛି ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ।

'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଏକ ଦୁଃଖଦ ଘଟଣା ହେଲା ଇରମ ଗୁଳିକାଣ୍ଡ । ବାସୁଦେବପୁରର ଇରମଠାରେ କର ନଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୋଇ ୧୯୪୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୮ରେ ମେଲଣ ପଡ଼ିଆରେ ଏକ ସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ବାହାରିଯିବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ରାସ୍ତାକୁ ଅବରୋଧ କରି ଡିଏସ୍‌ପିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଗୁଳି ଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ ପରୀ ବେଓ୍ୱା ନାମକ ମହିଳାଙ୍କ ସମେତ ମୋଟ ୨୮ ଜଣ ସହିଦ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୫୫ ଜଣ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣା ଜାଲିଆନ୍‌ୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସଦୃଶ ଥିଲା । ତେଣୁ ଇରମ୍‌କୁ ଯଥାର୍ଥରେ 'ରକ୍ତତୀର୍ଥ' କୁହାଯାଏ ।

ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବରେ ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ନିମାପଡ଼ା ଠାରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୬ ରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନେ ସଭାକରି ସରକାରଙ୍କୁ ଖଜଣା ନଦେବା ଲାଗି ସ୍ଥିର କଲେ । ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ପୋଲିସ ବାରଣ କରିବାରୁ ଲୋକମାନେ ଥାନାରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କଲେ ଏବଂ ପୋଲିସର ଗୁଳି ଚାଳନା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସବ ମଲ୍ଲିକ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣ ହରାଇବା ସହିତ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନ୍ଦୋଳନକାରୀ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବୈପାରିଗୁଡ଼ା ଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ତେନ୍ତୁଳି ଗୁମ୍ମା ଗ୍ରାମର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୧ ରେ ସେ କଂଗ୍ରେସ ପତାକା ଓ ଲାଠି ଧରି ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ସହ ମାଡିଲି ଥାନା ଘେରାଉ କରିଥିଲେ । 'ମହତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୟ' ଧ୍ୱନିରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହେଉଥାଏ । ସେଠାରେ ପୁଲିସର ଗୁଳି ଚାଳନାରେ ୫ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ଓ ନିର୍ମମ ଲାଠି ଚାଳନାରେ ଧରାଶାୟୀ ହୋଇଥିଲେ । ଜଣେ ଜଙ୍ଗଲରକ୍ଷୀକୁ ପିଟିପିଟି ହତ୍ୟା କରିଥିବାର ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗରେ ପୋଲିସ୍ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲ ପଠାଇଥିଲା ଏବଂ ୧୯୪୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୯ରେ ସେଠାରେ ତାଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ସେ ୧୯୪୨ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଫାଶୀ ପାଇଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଏବଂ ସେ ସହିଦ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ରୂପରେ ପରିଚିତ ।

କୋରାପୁଟରେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୪ରେ

କୋରାପୁଟର ବହୁ ଲୋକ ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡି ଠାରେ ଥିବା ଟୋଲ ଓ ଥାନା ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଫଳରେ ପୁଲିସ ଗୁଳିଚାଳନା କରିଥିଲା ଓ ୧୫ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବହୁମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଜନସାଧାରଣ ଓ ଛାତ୍ରମାନେ ଇଂରେଜ ଶାସନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଅଚଳ କରିଦେଇଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାଳଚେର, ଢେଙ୍କାନାଳ, ଆଠଗଡ଼, ନୟାଗଡ଼ ଆଦି ସ୍ଥାନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ତାଳଚେରର ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ ଓ ଢେଙ୍କାନାଳର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା ଥିଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୬ରେ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ମାନେ ମଡ଼ି (ବର୍ତ୍ତମାନର କାମାକ୍ଷାନଗର)ର ଥାନା ଆକ୍ରମଣ କରି ଅସ୍ତ୍ରାଗାର, ତହସିଲ ଅଫିସ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଅଫିସରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଦମନଲୀଳା ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ରୋହରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରିପାରିନଥିଲା । ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଦେଶରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ଭୂମିକା ଥିଲା । ଏକ ସୁନେଲି ଭବିଷ୍ୟତର ପରିକଳ୍ପନାରେ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ସବୁ ପ୍ରକାର ଦମନ ନୀତିକୁ ହସିହସି ସହି ଯାଇଥିଲେ । ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରଥମ ସହିଦ ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ ନେତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଏବଂ ଦେଶପ୍ରେମ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ଜନତାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କରିଥିଲା । ଜାତୀୟ ମହାସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପାଇଁ ବହୁ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।

❖ ❖ ❖

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) 'କ୍ରିପସ ମିଶନ'ର ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ ଆଲୋଚନା କର ।

(ଖ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ପ୍ରସ୍ତାବ କିପରି ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଗ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଘ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ଦମନ ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର କି କି ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?

(ଙ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ଅବଦାନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ବିନୋବା ଭାବେ କେବେ ଓ କେଉଁଠି ତାଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ?

(ଖ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେବାପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେବେ ଗିରଫ ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଗଲା ?

(ଗ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ବିହାରରେ ଛାତ୍ରମାନେ କେବେ ଓ କେଉଁଠାରେ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ?

(ଘ) ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ କେଉଁ ଛାତ୍ରନେତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଙ) ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କେଉଁ ଖବର ଶୁଣିବା ପରେ ବରୀ ଅଞ୍ଚଳର ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଲୋକ କାଇପଦର ଡାକଘର ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ?

(ଚ) ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଭଣ୍ଡାରୀ ପୋଖରୀରେ କେଉଁ ଦୁଇ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ?

(ଛ) ଇରମ୍‌ଠାରେ କେବେ ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ଘଟିଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ସହିଦ୍ ହୋଇଥିବା ମହିଳାଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?

(ଜ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବରେ ନିମାପଡ଼ାରେ କାହିଁକି ପୋଲିସ୍ ଗୁଳି ଚାଳନା କରିଥିଲେ ?

(ଝ) ପାପଡ଼ା ହାଣ୍ଡିଠାରେ କାହିଁକି ଗୁଳି ଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିରେ କେତେଜଣ ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ?

(ଞ) କିଏ ଢେଙ୍କାନାଳରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କେଉଁଠାରେ ଥାନା ପୋଡ଼ି ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) କ୍ରିପ୍‌ସ ମିଶନ କେବେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ?

(ଖ) କେଉଁଦିନ ଭାରତଛାଡ଼ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଗ) କେଉଁଦିନ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଘ) ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବରେ ଯୋଗଦେଇଥିବା ଜଣେ ସମାଜବାଦୀ ମହିଳାଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

(ଙ) ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କିଏ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ?

(ଚ) କେଉଁ ଦିନ କାଇପଦର ଠାରେ ଲୋକମାନେ ଡାକଘର ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ?

(ଛ) କିଏ ଧାମନଗରଠାରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଇଥିଲେ ?

(ଜ) ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କିଏ ନିମାପଡ଼ାରେ ପୋଲିସ୍ ଗୁଳିରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ?

(ଝ) କେଉଁ ଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦିଆଯାଇଥିଲା ?

(ଞ) ତାଳଚେରରେ କିଏ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।

(କ) କେଉଁ ମସିହାରେ ଇଂରେଜ ସରକାର 'ଅଗଷ୍ଟ ଦାନ' ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ?

(i) ୧୯୩୯ (ii) ୧୯୪୦ iii) ୧୯୪୧ (iv) ୧୯୪୨

(ଖ) କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ କିଏ "ଭାରତ ଛାଡ଼" ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରିଥିଲେ ?

(i) ମୌଲାନା ଆବୁଲ କାଲାମ୍ ଆଜାଦ୍ (ii) ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ୍

(iii) ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ (iv) ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ

(ଗ) ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ବନ୍ଦୀକରି ରଖାଯାଇଥିଲା ?

(i) ଅହମ୍ମଦ ନଗର (ii) ନାଗପୁର

(iii) ପୁନେ (iv) ପାଟନା

(ଘ) କେବେ କୋରାପୁଟର ଲୋକମାନେ ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡି ନିକଟରେ ଥାନା ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ?

(i) ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ (ii) ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୧

(iii) ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୪ (iv) ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୬

(ଙ) କିଏ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନୁହନ୍ତି ?

(i) ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ (ii) ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ

(iii) ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ (iv) ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମ ପାଇଁ କାମ"ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

❖ ❖ ❖

ପଞ୍ଚମ ପାଠ

ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଓ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟସେନା

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷଙ୍କ ଅବଦାନ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ଅଟେ । ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ମହାପୁରୁଷ ନିଜର ତ୍ୟାଗ ଓ ବଳିଦାନରେ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ଗୌରବମଣ୍ଡିତ କରିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଅନ୍ୟତମ । ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର କେତେକ ନୀତିକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । 'ଜୟହିନ୍ଦ୍' ଓ 'ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ' ସ୍ଲୋଗାନ ଦେଇ ସୁଭାଷ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଉନ୍ମାଦନା ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଥିଲେ ତାହା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟଙ୍କ ମନରେ ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି ଭାବରେ ରହିଛି ।

ଆଦ୍ୟ ଜୀବନ ଓ ଶିକ୍ଷା :

ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ୧୮୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜାନୁୟାରୀ ୨୩ ରେ ଓଡ଼ିଶାର କଟକ ଠାରେ ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତା ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ

(ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ)

ଜଣେ ଆଇନଜୀବୀ ଥିଲେ । କଟକର ରେଭେନ୍ସା କଲିଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ଛାତ୍ର ଥିବା ସମୟରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି ସ୍କୁଲ ହଷ୍ଟେଲରେ 'ଖୁଦିରାମ ସହିଦ ଦିବସ' ପାଳନ କରିଥିଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଖୁଦିରାମଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ ।

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତକରି କୋଲ୍‌କାତାସ୍ଥିତ ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସି କଲେଜରେ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ, ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ପ୍ରମୁଖ ମହାମନିଷୀମାନଙ୍କର ବାଣୀ ଦ୍ୱାରା ସେ ଗଭୀର ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । ବେନିଟୋ ମୁସୋଲିନି, ମୁସ୍ତାଫା କମାଲ ପାଶା, କାଉଣ୍ଟ ଡି କାଭୁର, ଗାରିବାଲ୍‌ଡି ଓ ଲେନିନଙ୍କ ଭଳି ମହାନ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତଥା ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଫରାସୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିପ୍ଳବ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ବହୁ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା । ସେ ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସୀ କଲେଜରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ କଲେଜରେ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଭାରତୀୟ ବିରୋଧୀ ବିଟ୍ରିଶ ପ୍ରଫେସର ସି.ଏଫ୍. ଓ୍ୱେଟେନଙ୍କୁ ଥରେ ସୁଭାଷଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତରେ ମାଡ଼ ମରାଗଲା । ଏହି ଘଟଣାରେ ସୁଭାଷ ଆକ୍ରମଣକାରୀଙ୍କ ନାମ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ କି ନିଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଲେ ନାହିଁ । ଏହି ଘଟଣା ପାଇଁ ସେ କ୍ଷମା ନ ମାଗିବାରୁ ୧୯୧୬ରେ ତାଙ୍କୁ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କାର କରାଗଲା । ପରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ କୋଲ୍‌କାତାର ସ୍କଟିସ ଚର୍ଚ୍ଚ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମାନରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସ୍ନାତକ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କଲେ । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ୧୯୧୯ରେ ସେ କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ଚାଲିଗଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କଟକସ୍ଥିତ ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଥିବା ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କର ବାସଭବନକୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ ଓ କୃତି ସମ୍ପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ଓ ଫଟୋଚିତ୍ର ସମ୍ବଳିତ ନେତାଜୀ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପରିଣତ କରାଯାଇଛି ।

୧୯୨୦ ରେ ସୁଭାଷ ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ପରୀକ୍ଷାରେ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ। ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଏପରି ସମ୍ମାନଜନକ ପଦବୀକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ସ୍ୱଦେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ।

ରାଜନୀତିକ ଜୀବନ :

୧୯୨୩ରେ ସୁଭାଷ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦାନ କଲେ ଓ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ ପଦବୀ ଅଳଂକୃତ କଲେ। ସେ ମହାନ ନେତା ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ଗୁରୁ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ରାଜନୀତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ। ୧୯୨୪ରେ ସେ କଲିକତା ନଗର ନିଗମର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ। ସେ ଉଭୟ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ ସମିତି ଓ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକ କଂଗ୍ରେସର ଅଧକ୍ଷ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

୧୯୩୪ରେ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ 'ଭାରତୀୟ ସଂଗ୍ରାମ' ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। ନିକଟରେ ପୁରୀଠାରେ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କର ଏକ ପୈତୃକ ଗୃହକୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଆଉ ଏକ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପରିଣତ କରୁଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଅସୀମ ସାହସ ଓ ଦେଶ ପ୍ରେମ ଯୋଗୁଁ ସେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ। ତାଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହ ଓ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଇଂରେଜ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ୧୯୨୪ରେ ସନ୍ଦେହରେ ଗିରଫ କଲେ ଏବଂ ଏହାର ଏକ ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କୁ ବର୍ମାର ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲକୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ ।

୧୯୩୮ରେ ସେ ହରିପୁର ଅଧିବେଶନରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ। ୧୯୩୯ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତ୍ରିପୁରୀ ଅଧିବେଶନରେ ମଧ୍ୟ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଧିବେଶନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହ ମତଭେଦ ହେବାରୁ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର କଂଗ୍ରେସ ତ୍ୟାଗ କରି ୧୯୩୯ ମେ' ୩ ତାରିଖରେ 'ଫରଓ୍ୱାର୍ଡ ବ୍ଲକ' ନାମରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗଠନ କଲେ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ନେତାଜୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ରାଜନୈତିକ ସମ୍ପର୍କର ଉଦାହରଣ ସହ ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର।

୧୯୪୦ ଜୁଲାଇ ୨ ତାରିଖରେ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୋଲକାତାରେ ନଜର ବନ୍ଦୀ ରୂପେ ରହିଥିଲେ। ୧୯୪୧ରେ ଭାରତ ଇତିହାସରେ ଏକ ଦୁଃସାହସିକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା। ଭାରତ ବାହାରେ ରହି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଲଢ଼େଇ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୁଭାଷ ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ଭାରତ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ। 'ଶତ୍ରୁର ଶତ୍ରୁ ଆମର ମିତ୍ର' ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ସେ ଦେଶ ବାହାରୁ ବ୍ରିଟିଶ ଶକ୍ତିକୁ ଆଘାତ କରିବା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇଥିଲେ। ଭାରତର ଶତ୍ରୁକୁ ପରାସ୍ତ ଓ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ତା'ର ଶତ୍ରୁ ସହିତ ହାତ ମିଳାଇବା ଲାଭଦାୟକ ହେବ ବୋଲି ତାଙ୍କର ହୃଦବୋଧ ହୋଇଥିଲା। ଇତିହାସରୁ ସେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଥିଲେ ଯେ ବହିର୍ଶକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା କୌଣସି ଜାତି ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିପାରିନାହିଁ। ସୁଭାଷ ବୋଷ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଜାପାନର ସମର୍ଥନ ହାସଲ କରବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ।

୧୯୪୧ ଜାନୁୟାରୀ ୨୬ରେ ଭାରତର ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ଓ ସୋଭିଏତ ରୁଷ ମଧ୍ୟଦେଇ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୫ରେ ମୁସଲମାନ ବେଶରେ ବର୍ଲିନଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ। ଜର୍ମାନ ସରକାରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ବର୍ଲିନଠାରେ ଏକ 'ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କେନ୍ଦ୍ର' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ ଏବଂ 'ଫ୍ରି ଇଣ୍ଡିଆ ଆର୍ମି' ବା 'ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ' ଗଠନ କଲେ। ସେଠାରେ ଥିବା ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଭାରତୀୟ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀ ଏଥିରେ ସାମିଲ ହେଲେ। ଭାରତୀୟ ସେନାମାନଙ୍କୁ ଜର୍ମାନୀ ସେନାପତିମାନେ ତାଲିମ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ସୁଭାଷ ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣକରି ଅଭିବାଦନ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ। ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଅଭିବାଦନ ସ୍ୱରୂପ ସାଧାରଣ ଭାବେ 'ଜୟହିନ୍ଦ୍‌' ଧ୍ୱନି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ଜର୍ମାନୀରେ ୧୯୪୧ ରେ ସୁଭାଷ ବୋଷ 'ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ରେଡିଓ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସେଠାରୁ ୧୯୪୨ ଫେବୃୟାରୀ ୧୯ ରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଗୁପ୍ତ ବେତାର ବାର୍ତ୍ତା ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସାରଣ କରିଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀରେ ସୁଦୂର ବର୍ଲିନରୁ ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ରେଡ଼ିଓ ଦ୍ୱାରା ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସେ ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମୀ ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଭାରତର ଜନସାଧାରଣ ଦେଶପ୍ରେମରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀର ଶାସକ ହିଟ୍‌ଲରଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ହିଟ୍‌ଲର ଏ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ନ ଥିଲେ, ଜର୍ମାନୀରୁ ନିରାପଦଭାବେ ଜାପାନକୁ ଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ସେ ସୁଭାଷଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ପରିଚିତ କରାଇ ଜର୍ମାନୀର ଶାସକ ହିଟ୍‌ଲର କହିଥିଲେ, ମୁଁ କେବଳ ଆଠକୋଟି ଲୋକଙ୍କର ଶାସକ, ମାତ୍ର ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ଚାଳିଶ କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ନେତା ।

ଜର୍ମାନୀ ଭାରତୀୟ ସୀମାଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ଥିବାରୁ ସେଠାରୁ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇ ରଖିବା କଷ୍ଟକର ଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଜର୍ମାନୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟିକଲା । ସେ ଜାପାନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କଲେ । ସେତେବେଳେ ଜାପାନ ମିଆଁମାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଶକ୍ତି ଥିଲା । ଜାପାନକୁ ରାଜି କରି ଭାରତର ଖୁବ୍‌ ନିକଟରୁ ବ୍ରିଟିଶ-ଭାରତ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ସହଜ ହେବ ବୋଲି ସେ ଚିନ୍ତା କଲେ ।

ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜ ଗଠନ :

ଜାପାନରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ବିପ୍ଳବୀ ରାସବିହାରୀ ବୋଷ ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଘ ଗଠନ କରିଥାନ୍ତି । ସେ କ୍ୟାପଟେନ ମୋହନ ସିଂହଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ବାହିନୀ ବା ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜ ମଧ୍ୟ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଥାଇଲାଣ୍ଡ ରାଜଧାନୀ ବ୍ୟାଙ୍କକ୍‌ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ମିଳନୀର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ରାସବିହାରୀ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କୁ ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜର ନେତୃତ୍ୱ ନେବାପାଇଁ ଜାପାନ ଆସିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଏହା ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କୁ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କଲା । ୧୯୪୩ ଫେବୃୟାରୀ ୮ ତାରିଖରେ ସୁଭାଷ କିଲେ ବନ୍ଦରରୁ ବୁଡ଼ା ଜାହାଜରେ ଜାପାନ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲେ ଓ ୧୯୪୩ ଜୁନ ୧୩ରେ ଟୋକିଓ ସହରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଜାପାନର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଟୋଜୋଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ଦୁଇଟି ରେଡିଓ ଷ୍ଟେସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସହ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆଦାୟ କଲେ ।

ଏହା ପରେ ୧୯୪୩ ଜୁଲାଇ ୨ ତାରିଖରେ ସୁଭାଷ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଘ ଏବଂ ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜର ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜର ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ସେ ଏହି ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀର ପୁନର୍ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେନା ବାହିନୀରେ ଉନ୍ନତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜର ସୈନ୍ୟମାନେ ସୁଭାଷଙ୍କୁ 'ନେତାଜୀ' ଆଖ୍ୟାରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ ଫୌଜକୁ ଚାରୋଟି ଯୋଦ୍ଧା ବାହିନୀ

(ଆଜାଦ୍‌ ହିନ୍ଦ୍‌ଫୌଜଠାରୁ ସୁଭାଷଙ୍କର ସାଲ୍ୟୁଟ୍‌ ଗ୍ରହଣ)

ବା ବ୍ରିଗେଡ୍‌ରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଗାନ୍ଧୀ ବ୍ରିଗେଡ୍, ନେହେରୁ ବ୍ରିଗେଡ୍, ଆଜାଦ୍ ବ୍ରିଗେଡ୍ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମହିଳା ଶାଖା ଝାନ୍‌ସୀ ରାଣୀ ବ୍ରିଗେଡ୍ । କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହଗଲ ଏହି ମହିଳା ବ୍ରିଗେଡ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହଗଲଙ୍କୁ ୧୯୯୮ ରେ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ୨୦୧୨ ଜୁଲାଇ ୨୩ ରେ ୯୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ କାନପୁର ହସ୍‌ପିଟାଲ୍‌ରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ।

ସରକାର ଗଠନ :

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନେତାଜୀ ଆୟାର୍‌ଲାଣ୍ଡର ଅସ୍ଥାୟୀ ସରକାର ଅନୁକରଣରେ ୧୯୪୩ ଅକ୍ଟୋବର ୨୧ରେ ସିଙ୍ଗାପୁରଠାରେ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାର ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଜାପାନ, ଜର୍ମାନୀ, ଇଟାଲୀ, ମିଆଁମାର, ଥାଇଲାଣ୍ଡ, ଚୀନ, ଫିଲିପାଇନ୍‌ସ ଓ ମାଞ୍ଚୁରିଆ ଏହି ସରକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥିଲେ । ସୁଭାଷ ବୋଷ ହେଲେ ଏହି ସରକାରର କର୍ଣ୍ଣଧାର, ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି । ବର୍ହିଦେଶ ବିଭାଗ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିଲା । ସୁଭାଷଙ୍କ ସହିତ ଏହି ସରକାରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ଅନ୍ୟ ଦଶଜଣ ସଭ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ଭାରତ ମାଟିରୁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସାମରିକ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଅସ୍ଥାୟୀ ସରକାରଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଆଣ୍ଡାମାନ ଓ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ପର୍କିତ ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସେଗୁଡ଼ିକର ଏକ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

'ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାର' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସୁଭାଷ ଭାରତର ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ସେ କହିଥିଲେ 'ଦିଲ୍ଲୀର ପଥ ହେଲା ସ୍ୱାଧୀନତାର ପଥ', ତାଙ୍କର ଚରମ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା– "ତୁମେ ମୋତେ ରକ୍ତ ଦିଅ, ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି" ।

ଭାରତ ଅଭିଯାନ :

ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ନେତାଜୀଙ୍କ ଗଣଧ୍ୱନି 'ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ' ଓ 'ଜୟହିନ୍ଦ୍' ମନ୍ତ୍ରରେ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ହୋଇ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ବାହିନୀ ଭାରତର ପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ନେତାଜୀ ୧୯୪୩ ନଭେମ୍ବର ୬ ତାରିଖରେ ଜାପାନ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଆଣ୍ଡାମାନ ଓ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଦ୍ୱୀପ ଦ୍ୱୟକୁ ଯଥାକ୍ରମେ 'ଶହୀଦ' ଓ 'ସ୍ୱରାଜ' ଦ୍ୱୀପ ଭାବେ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ତତ୍‌କାଳୀନ ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶ (ମିଆଁମାର) ପାରି ହୋଇ ମଣିପୁର ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ଏବଂ କୋହିମା ଦଖଲ କରି ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା ପରେ ମଣିପୁର ରାଜଧାନୀ ଇମ୍ଫାଲ ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେବାରୁ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା' ସହିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜାପାନର ପରାଜୟ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ବିପର୍ଯ୍ୟୟର କାରଣ ହେଲା । ଜାପାନ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ସେନାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ସମସ୍ତ ସମ୍ଭାବନା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସେନା ଭାରତର ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଡ଼ିଆସି ଆସାମ ସମେତ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖି ସାରିଥିଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ନିକଟରେ ପଛକୁ ଫେରିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସ ରାସ୍ତା ନଥିଲା ।

୧୯୪୫ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ତିନି ସେନାଧକ୍ଷ ସାହାନଓ୍ୱାଜ ଖାଁ, ପ୍ରେମ୍ ସେହଗଲ ଓ ଗୁରୁଦୟାଲ୍ ସିଂ ଧିଲନ୍ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହେଲେ ଏବଂ ସେହିବର୍ଷ ନଭେମ୍ବର ୫ ତାରିଖରେ ଦିଲ୍ଲୀର ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସାମରିକ ଅଦାଲତର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଭାବେ ଅଭିହିତ କରି ଭାରତୀୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଗିରଫ ଓ ବିଚାର ବିରୋଧରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ବିକ୍ଷୋଭ, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଓ ହରତାଳ

ସଂଗଠିତ କଲେ । ସମସ୍ତ ରାଜନୀତିକ ଦଳ କଂଗ୍ରେସ, ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଓ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନେତୃବୃନ୍ଦ ତଥା ଜନସାଧାରଣ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁକ୍ତି ଦାବି କଲେ । ଭୁଲୁଭାଇ ଦେଶାଇ ତେଜ ବାହାଦୂର ସାପ୍ରୁ, ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଓ ଆସଫ ଅଲ୍ଲୀ ପ୍ରମୁଖ ଆଇନଜୀବୀ ସେମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରବଳ ଜନମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାରୁ ସାମରିକ ଅଦାଲତ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତର ତତ୍‌କାଳୀନ ଭାଇସ୍‌ରାୟ ଲର୍ଡ ଓ୍ୱାଭେଲ୍ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ୧୯୪୬ ଜାନୁୟାରୀ ୧ ତାରିଖରେ ମୁକ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ସୁଭାଷ ୧୯୪୫ ଅଗଷ୍ଟ ୧୮ ତାରିଖରେ ଜାପାନ୍‌ର ଫର୍ମୋଜାରୁ ଟୋକିଓକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅନେକ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ପରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜକୁ ନିଷିଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ ।

ଐତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିଚାର କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ନେତାଜୀଙ୍କର ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ନାହିଁ । ଘୋଷିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସଫଳ ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଇତିହାସରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ଅଭିଯାନର ଫଳଥିଲା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ । ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ସଂଗ୍ରାମର ତତ୍‌କ୍ଷଣିକ ଫଳ ହିସାବରେ ଭାରତୀୟ ନୌସେନା ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାରର ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଭାରତ ବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାବିକୁ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ବିଚାରକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ୧୯୪୫ ମସିହାର ଶେଷ ଭାଗରେ ସାରା ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ବ୍ରିଟିଶ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ସରକାରଙ୍କୁ କ୍ରମଶଃ ଭୟଭୀତ କରିଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଚରମ ଆଘାତ କରି ଏହା ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପଥକୁ ସୁଗମ କରିଥିଲା ।

ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ, ସାହସିକତା ଓ ସାଂଗଠନିକ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା କରାଯାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଯେତେବେଳେ ମଉଳି ଯାଇଥିଲା ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଏହାକୁ ନବଜୀବନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱାଦ ଚାଖିବା ହୁଏତ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଓ ଅନନ୍ୟ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସଂଗ୍ରାମୀ ରୂପେ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କାଳରେ ଯେଉଁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଅମର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

❖ ❖ ❖

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନ ସଂପର୍କରେ ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କର ।

(ଖ) ଭାରତ ପରିତ୍ୟାଗ ପଛରେ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରା କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଗ) ଜର୍ମାନୀରେ ସୁଭାଷଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଘ) ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ସୈନିକମାନଙ୍କର ଗିରଫର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ କ'ଣ ଘଟିଥିଲା ?

(ଙ) ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଅଭିଯାନରୁ ମିଳିଥିବା ସୁଫଳ ସଂପର୍କରେ ଏକ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ।

(କ) କେଉଁ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ କେବେ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ?

(ଖ) ରାସବିହାରୀ ବୋଷ ବିଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିବା ସଂଗଠନର ନାମ କ'ଣ ?

(ଗ) ଜର୍ମାନୀରୁ କେବେ ଓ କିପରି ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଟୋକିଓ ଯାଇଥିଲେ ?

(ଘ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ୪ଟି ବ୍ରିଗେଡ୍‌ର ନାମ କ'ଣ ରଖିଥିଲେ ?

(ଙ) 'ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ'ର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?

(ଚ) ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ତାହାର ଭାରତ ଅଭିଯାନ ସମୟରେ ଭାରତର କେଉଁ ସହର ଏବଂ କେବେ ଦଖଲ କରିଥିଲା ?

(ଛ) ଇମ୍ଫାଲ ଦଖଲ କରିବାପାଇଁ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ କାହିଁକି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ କେଉଁ ଆଇନଜୀବୀମାନେ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିଥିଲେ ?

(ଝ) ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ କିଏ ଏବଂ କେବେ ମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ?

(ଞ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷଙ୍କ ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣା କେବେ ଏବଂ କେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ କେଉଁସ୍ଥାନକୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବାବେଳେ ଘଟିଥିବା ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ କେଉଁଦିନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?

(ଖ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ କାହାକୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ଗୁରୁଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?

(ଗ) କଂଗ୍ରେସର କେଉଁ ଅଧିବେଶନରେ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ପ୍ରଥମଥର ଏହାର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ?

(ଘ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଗଠନ କରିଥିବା ରାଜନୀତିକ ଦଳର ନାମ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଙ) "ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଘ"ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା କିଏ ଥିଲେ ?

(ଚ) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଜାପାନର କେଉଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ ?

(ଛ) କିଏ ଝାନ୍ସୀ ରାଣୀ ବ୍ରିଗେଡ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

(ଜ) "ତୁମେ ମତେ ରକ୍ତ ଦିଅ, ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି"। କେଉଁ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଏ କଥା କହିଥିଲେ ?

(ଝ) ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ସମୟରେ କେଉଁ ଠାରେ ଭାରତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ?

(ଞ) କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ବିଚାର ହୋଇଥିଲା ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।

(କ) ସୁଭାଷ ବୋଷ କେବେ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଶାସନିକ ସେବା (ଆଇ.ସି.ଏସ୍.) ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ?

(i) ୧୯୧୬ (ii) ୧୯୧୯ iii) ୧୯୨୦ (iv) ୧୯୨୩

(ଖ) ସୁଭାଷ ବୋଷ କେବେ ବର୍ଲିନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ?

(i) ୧୯୪୧ ଜାନୁୟାରୀ ୨୬ (ii) ୧୯୪୧ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୫

(iii) ୧୯୪୨ ଫେବୃୟାରୀ ୧୯ (iv) ୧୯୪୩ ଜୁନ୍ ୧୩

(ଗ) ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ କିଏ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

(i) ରାସବିହାରୀ ବୋଷ (ii) ସାହାନୱାଜ ଖାଁ

(iii) ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହଗାଲ (iv) ମୋହନ ସିଂହ

(ଘ) ସୁଭାଷ ବୋଷ କେଉଁଠାରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାର ଗଠନ କରିଥିଲେ ?

(i) ବର୍ଲିନ୍ (ii) ଟୋକିଓ

(iii) ସିଙ୍ଗାପୁର (iv) ବ୍ୟାଙ୍କକ୍

(ଙ) କେଉଁ ଦେଶର ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଆଣ୍ଡାମାନ ଓ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?

(i) ଜର୍ମାନୀ (ii) ଜାପାନ

(iii) ଆୟରଲାଣ୍ଡ (iv) ଇଂଲଣ୍ଡ

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମ ପାଇଁ କାମ" ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

❖ ❖ ❖

ଷଷ୍ଠ ପାଠ

ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଇନ, ଭାରତ ବିଭାଜନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା

୧୯୪୫ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ସମାପ୍ତି ପରେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଏକ ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ବିଶ୍ୱର ରାଜନୀତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଧାରା ଆସିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସରକାରଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା ଓ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ନେତା କ୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଟ୍‌ଲି ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

(କ୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଟ୍‌ଲି)

୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ଏବଂ 'ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ'ର ସଂଗ୍ରାମ ଭାରତୀୟ ଜନତାର ବୀରତ୍ୱ ଓ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଲା । ଯେତେବେଳେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ସୈନିକ ଓ ଅଫିସରମାନଙ୍କର ବିଚାର ଚାଲିଲା ସେତେବେଳେ ଦେଶର ଚାରିଆଡ଼େ ସେମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ଦାବିକରି ବିଶାଳ ବିକ୍ଷୋଭମାନ ଆୟୋଜିତ ହେଲା । ଭାରତୀୟମାନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଯେ ଏହି ବୀରମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ମତେ ଦଣ୍ଡ ମିଳିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ଇଂରେଜ ସରକାର ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରି ଦେଲେ । କାରଣ ସରକାର ବୁଝି ପାରିଥିଲେ ଯେ ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖି ହେବ ନାହିଁ ।

୧୯୪୬ ମସିହା ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ତରରେ ବିଧାନ ସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ନିର୍ବାଚନରେ ସାଧାରଣ ଆସନରେ କଂଗ୍ରେସ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ଲାଭ କଲା । ମୁସ୍‌ଲିମ ସଂରକ୍ଷିତ ଆସନରେ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ସଫଳତା ମିଳିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

୧୯୪୬ ମସିହାରେ ଭାରତରେ ମୋଟ ଏଗାରଟି ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା ଏବଂ ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ଆଠଟି ପ୍ରଦେଶରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଓ ଦୁଇଟି ପ୍ରଦେଶରେ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିଥିଲା । ପଞ୍ଜାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ଦଳର ହାୟାତ୍ ଖାଁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନ ୧୯୪୬ :

ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଭାରତୀୟଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଝାମଣା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନ ନାମରେ ଏକ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳକୁ ଭାରତ ପଠାଇଲେ । ଭାରତ ସଚିବ ପେଥିକଲରେନ୍‌ସ, ଏ.ଭି. ଆଲେକଜାଣ୍ଡାର ଓ ସାର ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ଼ କ୍ରିପ୍‌ସ ଏହି ପ୍ରତିନିଧି ଦଳର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ଏହି କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନ ୧୯୪୬ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୪ରେ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚି ଥିଲେ ।

କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା,

(୧) ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶ ଓ ଭାରତୀୟ ଦେଶୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ସଂଘ ଗଠିତ ହୋଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଓ ଶାସନ ପରିଚାଳନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

(୨) ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶରୁ ସାଧାରଣ ବର୍ଗ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସହ ୨୯୬ ଜଣ ଓ ଦେଶୀୟ

ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ୯୩ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ୩୮୯ ସଦସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଗଠନ ।

(୩) ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସମେତ କଂଗ୍ରେସରୁ ଛ'ଜଣ, ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍‌ରୁ ପାଞ୍ଚଜଣ ଏବଂ ଶିଖ୍, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଓ ପାର୍ଶୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ହିସାବରେ ମୋଟ ଚଉଦ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ମଧବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ସରକାର ଗଠନ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନ ପାକିସ୍ଥାନ ଗଠନ ଦାବି ବିପକ୍ଷରେ ଦର୍ଶାଇଥିବା କାରଣଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

କ୍ୟାବିନେଟ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସ୍ୱାଧୀନ ପାକିସ୍ଥାନ ଗଠନ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ ନ ଥିବାରୁ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ନେତା ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀ ଜିନ୍ନା କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ୧୯୪୬ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୬ ତାରିଖକୁ ସାରା ଭାରତରେ 'ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିବସ' ରୂପେ ପାଳନ କରିବାକୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଲେ । ଉକ୍ତ ଦିନ ସଭା, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଜରିଆରେ ପାକିସ୍ଥାନ ଗଠନ ଦାବି ପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥନ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା । ଏହି ଦିନ କୋଲ୍‌କାତା ମହାନଗରୀରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରିବା ସମୟରେ ନୃଶଂସ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ଘଟିଲା ଏବଂ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ମୃତାହତ ହେଲେ ଓ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଅନୁରୂପ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲା । ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ତତ୍‌କାଳୀନ ସାମରିକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଲେଫ୍‌ଟନାଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ ଟକର ଏହାକୁ "ବିରାଟ କଲିକତା ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ" ଭାବେ ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ । ଏହି ହିଂସାକାଣ୍ଡ କ୍ରମେ ପୂର୍ବବଙ୍ଗର ନୋଆଖାଲି ଓ ତିପ୍‌ରା ଜିଲ୍ଲା, ବିହାର ଏବଂ ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବ୍ୟାପି ଗଲା । ଏହା ଦେଖି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଦୁଃଖର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଦଙ୍ଗା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ପୂର୍ବବଙ୍ଗ ଓ ବିହାରରେ ପଦଯାତ୍ରା ଏବଂ ଆମରଣ ଅନଶନ କଲେ ଏବଂ ଆମରଣ ଅନଶନର ଧମକ ଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ ନେତାମାନେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଭାବନା ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଲେ ମାତ୍ର ତା'ର ବିଶେଷ କିଛି ସୁଫଳ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

୧୯୪୬ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨ ତାରିଖରେ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ

(ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀ ଜିନ୍ନା)

ସରକାର ଗଠନ କଲା । ଏହି ସରକାରରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ରାଜି ହୋଇ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଭାଇସ୍‌ରାଏ ଲର୍ଡ ୱାଭେଲ ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀ ଜିନ୍ନାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ପରେ ୧୯୪୬ ଅକ୍ଟୋବର ୧୩ରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ମଧ୍ୟ ସରକାରରେ ଯୋଗଦାନ କଲା । ୧୯୪୬ ଡିସେମ୍ବର ୯ ତାରିଖରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ବାଚିତ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ପ୍ରଥମ ବୈଠକ ବସିଲା । ମୁସଲିମ ଲିଗ୍ ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲା । ଡିସେମ୍ବର ୧୧ରେ ଡ଼. ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ସ୍ଥାୟୀ ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଡକ୍ଟର ଭୀମରାଓ ରାମ୍‌ଜୀ ଆମ୍ବେଦକର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାରେ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତି କମିଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ଥିଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାର ଯଥାଶୀଘ୍ର ଭାରତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ୧୯୪୭ ଫେବୃୟାରୀ ୨୦ରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କ୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଟ୍‌ଲି ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ୧୯୪୮ ଜୁନ ୩୦ ପୂର୍ବରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତକୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବେ ।

ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ ଯୋଜନା :

୧୯୪୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୨ରେ ଲର୍ଡ଼ ଲୁଇ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ ଭାରତକୁ ଭାଇସରାୟ ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେ ଉଭୟ କଂଗ୍ରେସ ଓ ମୁସଲିମ ଲିଗ୍ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାମଣା କରିବା ଲାଗି ଏକ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ। ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର

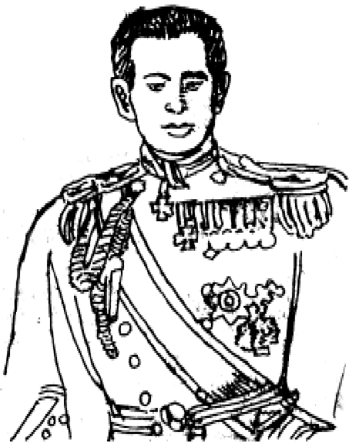

(ଲର୍ଡ ମାଉଣ୍ଟ ବ୍ୟାଟେନ୍)

ଅନୁମୋଦନ ପରେ ୧୯୪୭ ଜୁନ ୩ ତାରିଖରେ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନଙ୍କ ଯୋଜନା ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା। ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ ଯୋଜନାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା;

(୧) ଭାରତ ବିଭାଜିତ ହେବ ଏବଂ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ତାନ ନାମରେ ଦୁଇଟି ଦେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

(୨) ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶ, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ ଓ ଆସାମର ମୁସଲମାନ ବହୁଳ ସିଲ୍‌ହଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଭାରତରେ ରହିବେ କି ପାକିସ୍ଥାନରେ ରହିବେ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବ ।

(୩) ବଙ୍ଗଳା ଓ ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶ ବିଭାଜିତ ହେବ। ମୁସଲମାନ ବହୁଳ ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗ ପାକିସ୍ଥାନରେ ମିଶିବ ଓ ଅଣମୁସଲମାନ ବହୁଳ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ଭାରତରେ ରହିବ। ମୁସଲମାନ ବହୁଳ ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ ପାକିସ୍ଥାନରେ ମିଶିବ ଓ ଅଣମୁସଲମାନ ବହୁଳ ପୂର୍ବ ପଞ୍ଜାବ ଭାରତରେ ରହିବ। ସାର୍ ସିରିଲ୍ ରେଡ଼କ୍ଲିଫ୍‌ଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କମିଶନ ଦୁଇ ଦେଶର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ।

(୪) ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରତ କିମ୍ବା ପାକିସ୍ଥାନରେ ମିଶିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ସ୍ୱାଧୀନ ରହିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯିବ।

(୫) ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଚାଲୁ ରହିବ ଏବଂ ପାକିସ୍ଥାନରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଗଠିତ ହେବ।

(୬) ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାପାଇଁ ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଆଇନ ପାସ୍ କରିବ।

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଭାରତର ଅଖଣ୍ଡତା ବଜାୟ ରଖିବାପାଇଁ ସବୁପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହେଲେ ଏବଂ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନଙ୍କ ଯୋଜନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିଲା। ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ପାକିସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଅଞ୍ଚଳ ଦାବି କରୁଥିଲା। ଏହା କଂଗ୍ରେସ ଗ୍ରହଣ କଲା ନାହିଁ କାରଣ ପାକିସ୍ଥାନର ଗଠନ ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ମୁସଲିମ ଜନସଂଖ୍ୟା ପାକିସ୍ଥାନର ମୁସଲିମ ଜନସଂଖ୍ୟା ଠାରୁ ଅଧିକ ହେଉଥିଲା। ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁସଲିମ ଲିଗ୍‌ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରହିଥିଲା, କେବଳ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଭାଗ କରିବାପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ରାଜି ହେଲା। ସେହି ଆଧାରରେ ପଞ୍ଜାବ, ବଙ୍ଗ ଓ ଆସାମର ବିଭାଜନ ହେଲା। ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ସଙ୍କୁଚିତ ପାକିସ୍ଥାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖି ଜିନ୍ନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମାହତ ଓ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ପାଇ ଏହି ଯୋଜନାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ।

ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଇନ୍ :

ଭାରତୀୟ ନେତାମାନେ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍ ଯୋଜନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଏହାକୁ ଭିତ୍ତିକରି

ସ୍ୱାଧୀନତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଉପପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା ଗୃହମନ୍ତ୍ରୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଓ ଦକ୍ଷ ନେତୃତ୍ୱ ଯୋଗୁଁ ଅଧିକାଂଶ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ଭାରତ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୪ ତାରିଖ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଦିଲ୍ଲୀର ଐତିହାସିକ ଲାଲକିଲ୍ଲାଠାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ ଲୌହମାନବ ନାମରେ ପରିଚିତ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ପ୍ରଥମେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା ସମୟରେ ଜବାହରଲାଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ଭାଷଣ ଉଲ୍ଲେଖ କର।

୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖରେ ଭାରତ ତା'ର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ବିପୁଳ ଉତ୍ସାହରେ ପାଳନ କଲା। ବହୁକାଳ ଧରି ଦେଶଭକ୍ତମାନେ ଯେଉଁଭଳି ଅସୀମ ତ୍ୟାଗ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ, ଅଗଣିତ ସହିଦ ଦେଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅମାପ ଲହୁଲୁହ ଦେଇଥିଲେ ତା'ର ସୁଫଳ ମିଳିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ସାକାର ହେଲା।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ। ୧୯୪୭ ଜୁଲାଇ ୧୮ ରେ ଏହା 'ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଇନ ୧୯୪୭' ଭାବରେ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କଲା। ଉକ୍ତ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ତାନ ନାମକ ଦୁଇଟି ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠିତ ହୋଇ ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ନିମନ୍ତେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା; ଦେଶୀୟ ରାଜାମାନେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଭାରତ କିମ୍ବା ପାକିସ୍ତାନ ସହିତ ଯୋଗ ଦେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲେ ଓ ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚୁକ୍ତିର ବିଲୋପ ଘଟିଲା । ନିଜର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୀତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାକୁ ବିଧାୟକ ସଭାର କ୍ଷମତା ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଉଭୟ ଦେଶ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ୧୯୩୫ ଅନୁଯାୟୀ ଶାସନ କଲେ; ଇଂଲଣ୍ଡର ଭାରତ ସଚିବ ପଦ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଗଲା। ବିଭାଜନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ଭାବେ ଲର୍ଡ ଲୁଇ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍ ଓ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଏବଂ ପାକିସ୍ତାନର ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ଭାବେ ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀ ଜିନ୍ନା ଓ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଲିୟାକତ୍ ଅଲ୍ଲୀ ଖାଁ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

(ଐତିହାସିକ ଲାଲକିଲ୍ଲାଠାରେ ଜାତୀୟପତାକା ଉଡୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ)

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଖ) କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ବିରୋଧରେ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍‌ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କିପରି ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ?

(ଗ) କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ କ୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଟ୍‌ଲୀ ଭାରତର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂପର୍କରେ ଘୋଷଣା କଲେ ?

(ଘ) ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍‌ଙ୍କ ଯୋଜନାରେ ଭାରତ ବିଭାଜନ ସମ୍ପର୍କରେ କ'ଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ଥିଲା ?

(ଙ) ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଇନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଥିଲା ?

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

(କ) କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନ କାହିଁକି ଭାରତ ଆସିଥିଲେ ?

(ଖ) ଇଂଲଣ୍ଡର କେଉଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମୟରେ କ୍ୟାବିନେଟ ମିଶନ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ କେଉଁମାନେ ଏହାର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ?

(ଗ) ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିବସ କାହିଁକି ଏବଂ କେଉଁଦିନ ପାଳନ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଘ) ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ସରକାର କେବେ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ କେବେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା ?

(ଙ) ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ମହତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ ?

(ଚ) ୧୯୪୭ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ୨୦ ତାରିଖ ଦିନ ଅଟ୍‌ଲୀଙ୍କ ଘୋଷଣାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?

(ଛ) ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା ଏବଂ ଏହା କେବେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍ ଯୋଜନାରେ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ?

(ଝ) ସ୍ୱାଧୀନ ପାକିସ୍ଥାନର ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ ଓ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ କିଏ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?

(ଞ) ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସରେ କିଏ ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନ କେବେ ଭାରତରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ?

(ଖ) ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟଦିବସ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ କିଏ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ ?

(ଗ) କିଏ କଲିକତା ହିଂସାକାଣ୍ଡକୁ ବିରାଟ କଲିକତା ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଭାବେ ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ ?

(ଘ) କିଏ ଭାରତର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ସରକାରର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?

(ଙ) ଭାରତକୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯିବ ବୋଲି ଅଟ୍‌ଲି କେବେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ?

(ଚ) ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍ କେଉଁଦିନ ଭାରତକୁ ଭାଇସରାୟ ହୋଇ ଆସିଲେ ?

(ଛ) କାହା ଭିତ୍ତିରେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଜ) ପାକିସ୍ଥାନ କେଉଁଦିନ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାବରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଲା ?

(ଝ) ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନାଧୀନ ଭାରତର ଶେଷ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ କିଏ ଥିଲେ ?

(ଞ) ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଉପପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କିଏ ଥିଲେ ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ।

(କ) କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନ କେତେ ସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ ?

(i) ୨୯୬ (ii) ୩୮୯ (iii) ୯୩ (iv) ୧୪

(ଖ) କାହାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଫଳରେ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ସରକାରରେ ଯୋଗ ଦେଲା ?

(i) କ୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଟ୍‌ଲି (ii) ଲର୍ଡ ୱାଭେଲ୍

(iii) ଲର୍ଡ ମାଉଣ୍ଟବ୍ୟାଟେନ୍ (iv) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ

(ଗ) କିଏ ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାର ସଭାପତି ଥିଲେ ?

(i) ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ (ii) ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ

(iii) ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ୍ (iv) ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲୀ ଜିନ୍ନା

(ଘ) କେଉଁ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତକୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଅଟ୍‌ଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ?

(i) ୧୯୪୭ ଫେବୃୟାରୀ ୨୦ (ii) ୧୯୪୭ ଜୁନ୍ ୩

(iii) ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ (iv) ୧୯୪୮ ଜୁନ୍ ୩୦

(ଙ) କେବେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଇନ୍ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିଲା ?

(i) ୧୯୪୭ ଫେବୃୟାରୀ ୨୦ (ii) ୧୯୪୭ ଜୁନ୍ ୩

(iii) ୧୯୪୭ ଜୁଲାଇ ୧୮ (iv) ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୪

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "ତୁମ ପାଇଁ କାମ" ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର।

❖ ❖ ❖